

03 -12- 2007

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta - Katedra speciální pedagogiky

čís. 5640 příl.

Trendy v prevenci drogových závislostí ve Švýcarsku

Diplomová práce

Vojtěch Betka

Vedoucí diplomové práce: Doc.PaedDr. Eva Šotolová, Ph.D.

Praha 2008

Prohlášení:

Prohlašuji, že tato diplomová práce je výsledkem mé samostatné činnosti a veškerá použitá literatura je uvedena v závěru práce.

V Praze dne 20.10.2007

Podpis

Poděkování a souhlas k využití:

Rád bych upřímně poděkoval všem, kteří mi pomáhali při zpracování této práce. Především děkuji Doc.PaedDr. Evě Šotolové Ph.D. za vedení této diplomové práce a za její cenné rady a připomínky, které velmi přispěly k jejímu dokončení. Dále děkuji Renému Kostkovi za ochotu a čas, který mi věnoval při sbírání podkladů ve Švýcarsku a dále děkuji Monice Zelenkové a Miladě Betkové za podporu.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 Zákona č.121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). **Souhlasím tedy s dalším využíváním této diplomové práce.**

Podpis

Anotace

Drogová problematika je po celém světě neustále velmi aktuální. Protože jsem měl možnost poznat trochu jiné přístupy k jejímu řešení, rád bych je nastínil ve své diplomové práci „Trendy v prevenci drogových závislostí ve Švýcarsku“. Domnívám se, že by v České Republice zasloužily trochu pozornosti. Švýcarsko je země, kde mají s drogami delší zkušenosti a měli tedy možnost vyzkoušet v praxi mnohé přístupy a vybrat si z nich ty nejúčinnější. Proč se tedy nenechat inspirovat? Cílem této práce je především nastínit problematiku sekundární a terciární prevence v městě Curych.

Die drogen Problematik ist ständig in der Ganze Welt sehr aktuel. Da ich die Möglichkeit hatte einen etwas verschiedennen Zutritt in der Welt kennen zu lernen, würde ich gern die Lösung in meiner Diplomarbeit beschreiben "Der Trends in der Lösung der Drogenabhängigkeit in Schweiz". Ich glaube, dass dieser Zutritt in der Tschechische Republik von Interesse sein konnte. Schweiz ist ien Land mit längeren Erfahrungen mit Drogenabhängigkeit und deshalb hattensie in Praxis neue Erfahrungen erwerben können. Deshalb könnten sie die meist wirksamen Methoden anvenden. Warum sollte man sich nicht inspirieren? Der Ziel dieser Arbeit ist vor allem die Erfahrung der Prevention in der Stadt Zürich anzuwenden.

Autor DP: Vojtěch Betka

Vedoucí DP: Doc.PaedDr. Eva Šotolová Ph.D

Ročník: 5. ročník

Typ studia: magisterské, prezenční

Měsíc a rok dokončení DP: leden 2008

Motto:

„Sucht beginnt im Alltag, Prävention auch.“

(heslo kampaně Suchtpräventionsstelle města Curych)

Obsah:

Úvod.....	9
1. VYSVĚTLENÍ NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH POJMŮ.....	10
2. SUCHTPRAVENTIONSSTELLE	18
2.1 Současný pohled na prevenci závislosti v Curychu.....	18
2.2 Diagnostika a symptomy.....	19
2.3 Současnost Suchprventionsstelle.....	21
2.4 Základní koncepce prevence závislosti.....	22
2.5 Nové směry a inspirace.....	24
3. STREETWORK ZURICH.....	25
3.1 Popis organizace.....	25
3.2 Ambulantní protidrogová pomoc.....	25
3.2.1 Seznámení s technikou.....	25
3.2.2 Zadání, položení otázky a metoda.....	27
3.2.3 Definice cílů projektu.....	27
3.2.4 Umístění testingu.....	28
3.2.5 Spolupráce.....	29
3.2.6 Potíže při testingu.....	30
3.3 Diskuze a dosažení cílů.....	31
3.3.1 Přístup k cílové skupině a podpora informovanosti.....	31
3.3.2 Četnost konzumu.....	32
3.4 Systém včasného varování.....	34
3.5 Závěry z šesti testingu pilotní fáze.....	34
3.6 Dosažení cíle.....	34
3.7 Návaznost na další organizace.....	36
4. SAFER CLUBBING-CLUBBING WITH KNOW HOW.....	37
4.1 Aktuální situace v Curychu.....	37
4.2 Přednosti Safer clubbing.....	38
4.3 Cíle Safer clubbing.....	39

4.4	Stanovy sdružení.....	39
4.4.1	<i>Sankce</i>	41
4.4.2	<i>Členové</i>	41
4.4.3	<i>Prostředky</i>	41
4.4.4	<i>Orgány</i>	41
4.4.5	<i>Rozpuštění spolku</i>	42
4.5	Stanovy o použití ochranné známky Safer clubbing.....	43
4.6	Aktivita spolku Safer clubbing.....	43
4.7	Kooperace s dalšími odborníky.....	44
4.8	Ztráta členství a kontrola.....	45
4.8.1	<i>Použití ochranné známky</i>	45
4.8.2	<i>Sankce</i>	46
4.8.3	<i>Kvalitativní komise</i>	46
5.	EVEANDRAVE	47
5.1	Popis organizace.....	47
5.1.1	<i>Aktivita Eve and Rave</i>	48
5.1.2	<i>Služby poskytované po internet</i>	49
5.1.3	<i>Testy v lékárnách-„ Drugchecking "</i>	50
5.2.	Polymorfni užívání.....	50
5.2.1	<i>Typy pro konzumenty</i>	51
5.3	Ukázky přístupu Eve and Rave k jednotlivým tématům.....	51
5.3.1	<i>Zadržení</i>	51
5.3.2	<i>Kampaň „ don 't drug and drive "</i>	52
5.3.3	<i>Přístupy Safer Use</i>	52
6.	ZOKL2	53
6.1	Popis polikliniky Zokl 2.....	53
6.2	Historie, cíl a účel.....	54
6.2.1	<i>Personální obsazení</i>	54
6.2.2	<i>Cílová skupina</i>	54
6.2.3	<i>Financování</i>	55
6.2.4	<i>Kapacita</i>	55
6.3	Koncept.....	55

6.3.1	<i>Cílové skupiny a nabídka</i>	55
6.3.2	<i>Organizace polikliniky</i>	56
6.3.3	<i>Cíle a ošetření</i>	57
6.3.4	<i>Individuálně a cíleně orientovaný léčebný koncept</i>	57
6.3.5	<i>Systém osobního vztahu</i>	57
6.4	Léčebné metody a terapie.....	58
6.4.1	<i>Substituční léčba</i>	58
6.4.2	<i>Psychologická pomoc</i>	59
6.4.3	<i>Péče o zdravotní stav</i>	60
6.4.4	<i>Pomoc v sociální oblasti</i>	60
6.5	Vyhodnocení a záruka kvality.....	60
	Závěr	62
	Seznam použité literatury	64

Úvod

Užívání drog, ať už v jakékoli formě, je kauza stejně stará jako lidstvo samo. Ať už se jednalo o náboženské či rituální formy užívání, nebo jednoduše o braní jako uspokojování potřeby slasti. Bažení - craving, jako touha lidí dostat se za hranice všednodennosti, zažít něco nového, krásného a nespoutaného, je velmi přirozená každému z nás. Zjednodušeně by se dalo říci, že lidé drogy brali, berou a brát s největší pravděpodobností do budoucna budou. Valná většina populace okusila nějakou z látek, která mění vědomí. A to jak substancí legální nebo ilegální. Myslím si, že celkový přístup prevence k těmto diverzním látkám nemá cenu jakkoliv rozlišovat.

Ve své diplomové práci bych chtěl zmapovat některé jevy, které se v oblasti primární, sekundární i terciární prevence uskutečňují ve Švýcarsku, a to konkrétně v kantonu Curych. Švýcarská federace se skládá v 26 kantonů - samosprávných celků. Počet obyvatel se pohybuje okolo 7,5 milionů. Přibližně 1,5 milionu obyvatel tvoří cizinci. Zajímavé je, že ve Švýcarsku se hovoří celkem čtyřmi úředními jazyky. Němčina je nejužívanější (63,7%), francouzštinou hovoří zhruba 20,3% obyvatel a italštinou jen 6,7% obyvatel. Na některých místech se ještě používá retorománština, která je také oficiálním jazykem (0,5%). K vzájemné komunikaci mezi Švýcary hovořícími rozdílným jazykem se používá angličtina. Z tohoto je patrné, že si federace udržuje v jednotlivých kantonech výraznou suverenitu. To, co platí v jednom kantonu, nemusí automaticky platit v druhém. Svoji diplomovou práci jsem napsal na bázi skutečností zjištěných v kantonu Curych. Informace a techniky uváděné v této práci tedy nelze zobecňovat na celou zemi. Německy mluvící kantony patří ve Švýcarsku k liberálnějším, Curych pak díky své velikosti a multikulturnímu osídlení (cca 25%) patří mezi nejliberálnější.

V České republice má kolem 20-30% obyvatel ve věku mezi patnácti a šedesáti čtyřmi lety alespoň jednorázovou přímou zkušenost s nelegální drogou. V praxi to znamená, že se jedná zhruba o necelý jeden a půl milionu obyvatel. Z toho asi 5% obyvatel užívá drogy víckrát než jednou měsíčně. Zhruba 0,4% z této věkové skupiny užívá tzv. tvrdé drogy intravenózně. Všeobecné povědomí o uživatelích drog je tedy třeba aktualizovat. Prevence by měla být zaměřena především na tu cílovou skupinu, která užívá i jiné typy drog, než ty klasické tvrdé.

Podařilo se mi navštívit několik curyšských organizací, které se zabývají drogovou problematikou. Podklady a informace jsem nasbíral přímo na místech, které popisují, některé informace jsem získal přímo rozhovorem s pracovníky těchto institucí. Ve své diplomové práci bych rád představil ty, které mě zaujaly nejvíce a mohou sloužit jako inspirace k práci v oblasti závislostí u nás.

1. VYSVĚTLENÍ NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH POJMŮ

Primární prevence

Primární prevence si klade za cíl odradit od prvního užití drogy nebo první kontakt s drogou alespoň co nejvíce oddálit. Specifickým cílem je předcházet zvyšování konzumace mezi rizikovou populací. Preventivní aktivity se mohou zaměřovat na celou populaci - např. využití masových medií ve vzdělávání široké veřejnosti, komunitně zaměřené iniciativy a programy ve školách orientované na studenty a mladé lidi. Může se také zaměřovat na ohroženou populaci.

Primární prevence zahrnuje tyto hlavní složky: 1) Vytváření povědomí a informovanosti o drogách, jakož i o nepříznivých zdravotních a sociálních důsledcích, se kterými může být konzumace spojena. 2) Podporu protidrogových postojů a norem. 3) Posilování prosociálního chování v protikladu ke zneužívání drog. 4) Posilování jednotlivců i skupin a osvojování osobních a sociálních dovedností potřebných k rozvoji protidrogových postojů. 5) Podporování zdravějších alternativ, tvořivého a naplňujícího chování a životního stylu bez drog.

Sekundární prevence

Sekundární prevence se stará o předcházení vzniku, rozvoje a přetrvávání závislosti u osob, které již drogu užívají nebo se na ní staly závislými. Je obvykle používána jako souborný název pro včasnou intervenci, poradenství a léčení.

Terciární prevence

Terciární prevence znamená předcházení vážnému nebo trvalému zdravotnímu a sociálnímu poškození z užívání drog. V tomto smyslu je terciární prevencí: 1) resocializace nebo sociální rehabilitace u klientů, kteří prošli léčbou vedoucí k abstinenci nebo se zapojili do substituční léčby a abstinují od nelegálních drog. 2) Intervence u klientů, kteří aktuálně drogy užívají a nejsou rozhodnutí užívání zanechat, souborně zvané Harm Reduction - zaměřuje se především na snížení zdravotních rizik, zejména přenosu infekčních nemocí při intravenózním užívání drog (Kalina, 2001).

Konzum

Jedná se o termín popisující užívání legální či ilegální látky. Tato činnost může být jednorázová nebo opakující se.

Závislost

Syndrom závislosti je skupina fyziologických, behaviorálních a kognitivních fenomenů, v nichž užívání nějaké látky nebo třídy látek má u daného jedince větší přednost, než jiné jednání, kterého si kdysi cenil více (Kalina, 2001). Centrální popisnou charakteristiku syndromu závislosti je touha (často silná, jindy přemáhající) brát psychoaktivní látky. Definitivní závislost je možné diagnostikovat, došlo-li během jednoho roku ke třem nebo více z následujících jevů:

1. silná touha, nebo pocit puzení - craving
2. potíže se sebeovládáním
3. tělesný odvykací stav
4. průkaz tolerance k účinkům látky
5. postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů
6. pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků

Typy závislosti na psychoaktivních látkách

Jednotlivé psychoaktivní látky mají různé účinky a mohou vyvolávat různý typ závislosti. **Somatická závislost** je definována jako stav adaptace biologických funkcí organismu na příslušnou psychoaktivní látku, někdy doprovázený zvyšující se tolerancí. Při vysazení drogy se dostavuje abstinenční syndrom. Ten má v závislosti na druhu látky různé příznaky - neklid, napětí, vegetativní potíže (pocení a třes).

Psychická závislost se projevuje obtížně přemožitelnou touhou vzít svou dávku drogy, potřebou užívat ji opakovaně a předsvědčením, že pokud se tak nestane, budu se cítit špatně. Úzkost a podrážděnost vyvolává pouhá představa, že dávka nebude. (Vágnerová, 2004)

Taneční drogy (Dancing Drugs)

Drogy spojované se subkulturou tanečních párty (styly rave, techno, trance, house, jungle, breakbeat a další - taneční scéna, styly tance, oblečení, vzorce chování návštěvníků) se rychle mění. Vznikla v 80. letech v Anglii. Taneční párty je velmi populární forma zábavy u mladých lidí prakticky po celém světě. Nejznámější taneční drogy jsou MDMA, amfetaminy, LSD. Se scénou jsou také spojovány látky typu ketamin, kokain, látky typu „designer drugs“ a jejich různé variace.

Extáze

Methylen-dioxy-methamfetamin (MDMA) známý jako „extáze“ je syntetický derivát amfetaminu. Byl syntetizován v roce 1914 jako anorektikum, ale nikdy nezískal statut registrovaného léku. Byl pokusně užíván v psychoterapii. Oblibu si získal jako rekreační droga. V současné době se jedná o nejoblíbenější drogu na taneční scéně. Vyrábí se v ilegálních laboratořích ve formě tablet nebo prášku. Extáze je stimulant, který se liší od typické amfetaminové řady. Má lehce halucinogenní účinek. Projevuje se zvýšenou fyzickou aktivitou, empatií, zesílením smyslového vnímání a projasněnou náladou. Usnadňuje komunikaci a ulehčuje sociální kontakt - empatogen. Vedlejšími účinky jsou neklid, úzkost, zřetelné sluchové a zrakové halucinace ve vyšších dávkách. Mezi fyziologické projevy drogy patří zvýšení krevního tlaku, tepu a nauzea. Dlouhodobé užívání může vést k podobným důsledkům jako u ostatních syntetických stimulantů - poškození mozku, jater apod. Otázka závislosti je zde velmi diskutabilní. Lze ale předpokládat, že extáze může vyvolávat psychickou (ne fyzickou) závislost.

Fatální konec při konzumaci extáze je velmi výjimečný a víceméně je způsobený fyziologickou reakcí na vysokou teplotu v okolí v kombinaci s extrémní dehydratací - taneční kluby. (Kalina 2001)

Výrazné je také nebezpečí záměny substancí. Trh zaplavuje velké množství nových syntetických drog, jejichž účinek nebyl doposud výrazněji zkoumán. Řada z nich je distribuována v tabletové formě a jsou vydávány za extázi nebo za „něco, co má podobné účinky“. Nebezpečnost těchto látek je různá a některé z nich mohou způsobit i smrt. Termín *nové* zde musíme chápat ve smyslu novinky na trhu. Většina těchto psychotropních látek je známá již řadu let. Na drogové scéně byl jejich výskyt víceméně omezený, nicméně v posledních letech s rostoucím trendem taneční subkultury se začaly opět objevovat. V České Republice byl zaznamenán tragický

případ smrti dvou mladíků z Plzně, kteří užily DOB (extrémně silný derivát amfetaminu) a zemřeli. (Páleníček, Kubů, Mravčík, 2004). Proto je velmi důležité tyto látky monitorovat a vytvořit systém včasného varování.

Amfetaminy

Látky z velké skupiny syntetických drog se silným stimulačním účinkem. Nejčastěji používanými drogami této skupiny jsou amfetamin a metamfetamin (pervitin). Příbuznou drogou je MDMA, efedrin a khat. Nejčastěji se prodávají pod označením *speed*, a to ve formě bílého prášku, krystalů nebo tablet.

Pro uživatele jsou přitažlivé především díky navození pocitu psychické a fyzické pohody, síly a důvěry, dále euforie a zvýšené výkonnosti při fyzické a psychické námaze. Charakteristickým fyzickým efektem je prohloubené dýchání, zvýšená srdeční činnost, zvýšený krevní tlak a tělesná teplota, pocení rozšíření zorniček apod. Chronické užívání způsobuje osobnostní změny a změny chování - vznětlivost, agresivitu, dokonce i paranoidní psychózu - „stihy“. Vysazení látky u pravidelných uživatelů vede k depresivní náladě, poruchám spánku aj. (Kalina, 2001).

Kokain

Jedná se o alkaloid získávaný z kokových listů, nebo jinak syntetizovaný. Jde o silný stimulant CNS a mimo lékařství je užíván pro své euforické účinky a navození pocitu bdělosti. Opakované užívání vytváří závislost. Prodává se ve formě bílých krystalických vloček nebo jako prášek. Nejčastěji je konzumován tzv. šňupáním, efekt vydrží od tří do třiceti minut. Může být užíván orálně (kombinace s alkoholem) nebo injekčně (s heroinem - *Speedball*).

Často je používán opakovaně (*run*) v průběhu delší doby - několik dní v kuse. Je-li kontinuita užívání přerušena, následuje propad (*crash*). Radostná nálada se mění v obavy, deprese, nespavost apod.

Intoxikace se projevuje panikou, paranoiou, halucinacemi, vysokým krevním tlakem, srdečními záchvaty a arytmií (Kalina 2001). Cena kokainu byla v minulosti dost vysoká. V posledních několika letech došlo v západní Evropě, ale částečně také u nás, k výraznému snižování ceny.

LSD

Je syntetická droga odvozená od kyseliny lysergové, která je jedním z alkaloidů námelu. Látka byla objevena Albertem Hoffmanem v roce 1943, její silné halucinogenní účinky byly náhodně zpozorovány při práci s námelem a následně potvrzeny. Jednu dobu bylo LSD užíváno v psychiatrii. Látka se na trhu vyskytuje v několika základních formách - jako napuštěné savé papírky potištěné různými obrázky - tzv. *trip*, v malých želatinových kuličkách nebo plátcích, dále jako tablety nebo kapsle a někdy také jako tekutina.

LSD je nejsilnější známý halucinogen. Droga je užívána perorálně. Účinek nastupuje do třiceti až šedesáti minut po požití a trvá zhruba osm až dvanáct hodin. Účinky se projevují změnami myšlení, nálady a smyslového vnímání, vzrůstem empatie a usnadněním komunikace. Dochází ke zvýraznění barev, zvuků a hmatových vjemů.

Mezi nežádoucí účinky LSD patří především pocity zvýšené úzkosti, roztěkanost až zmatenost, dezorientace, paranoidní pocity - tzv. *had trip*. Somatické účinky jsou většinou slabé. Zahrnují rozšířené zorničky, sníženou tělesnou teplotu, zvracení, silné pocení a zrychlení srdečního rytmu. Občas vyvolává post halucinogenní poruchy - tzv. *flash back*. Je to také aktivátor možných latentních psychických onemocnění. Při opakovaném užívání nejsou zaznamenány abstinenční příznaky ani fyzická závislost (Kalina 2001).

GHB

Substance Gama-hydroxy-butyrad je známá také jako „tekutá extáze“. Tato látka má v menších dávkách mírně euforizující a stimulační účinky, ve vyšších dávkách jde o anestetikum. Látka se často používá při polymorfním užívání drog nebo v kombinaci s alkoholem. Takovéto kombinování může být velmi nebezpečné (viz dále) (Páleníček, Kubů, Mravčík 2004).

Ketamin, Fencyklidin

Známé také jako PCP a *Angel Dust*. Tyto látky mají v nižších dávkách účinky halucinogenu. Ve vyšších dávkách substance funguje jako anestetikum. Ketamin je běžně dostupný v lékařských zařízeních (Páleníček, Kubů, Mravčík 2004).

Nitráty - *poppers*

Jedná se o látky, které mají výrazné vazodilatační účinky (rozšiřují cévy) a mají vliv na krevní cirkulaci. Nejčastěji se s nimi setkáváme jako s tzv. *poppers*. Ty jsou prodávány jako afrodiziaka v sexshopech (lahvičky naplněné těkavou látkou). Látka se inhaluje a navozuje na krátký okamžik záchvatovité stavy smíchu, hučení v hlavě a euforii. Nebezpečné jsou zejména v kombinaci se stimulačními drogami. Značné riziko mohou představovat také pro osoby, které mají potíže s kardiovaskulárním systémem (Páleníček, Kubů, Mravčík 2004).

MDA

Methylen-dioxy-amfetamin je syntetický derivát amfetaminu, velmi podobný MDMA, se kterou je také dealery často zaměňován. MDA je výrazněji halucinogenní a efekt této substance trvá přibližně dvakrát déle než MDMA, tzn. 8 - 12 hodin (Kalina, 2001)

PMA

Para-metoxy-amfetamin patří do syntetické skupiny drog, které se na trhu objevují pravidelně. Jedná se o jednu z nejnebezpečnějších látek. Již v 70. letech byly v USA popsány případy úmrtí po požití této látky. Nejpravděpodobnější příčina úmrtí je vždy při užití v kombinaci s extází. Tato látka má nástup účinku čtyřicet pět až sto dvacet minut (u MDMA je to třicet až šedesát minut). Může se stát, že uživatel zkonsumuje

tabletu PMA v domnění, že se jedná o slabou extázi, která příliš neúčinkuje a vezme si tabletu novou. Tak může dojít k předávkování. Intoxikace se projevuje silnější nevolností než po MDMA, a to zvracením, zvýšenou tepovou frekvencí, vysokými horečkami, svalovými křečemi a bolestmi hlavy. Může dojít k serotoninovému syndromu - stav, který ohrožuje život (Páleníček, Kubů, Mravčík 2004).

Substituce

Substituce je způsob léčby, kdy je užívání původní drogy nahrazeno užíváním látky s podobným účinkem a vlastností, avšak s výrazně menšími riziky, než je tomu u původní drogy. Může jít i o substituci škodlivého způsobu užívání látek. Cílem je snížit nebo eliminovat užívání určité substance (např. Methadon, Buprenorfin jsou substitucí heroínu).

2. SUCHTPRÄVENTIONSSTELLE

„Fascinace a proklínání jsou dvě strany stejného chování, které ignoruje realitu a chybí mu respekt“

(Eduardo Galeano, Infoblat-Der suchpräventionsstelle der Stadt Zürich , 2005)

2.1 SOUČASNÝ POHLED NA PREVENCI ZÁVISLOSTÍ V CURYCHU

Výše uvedeným citátem je nastíněna hlavní myšlenka současného prevenčního programu v Curychu. Když v současné době hovoří laická veřejnost o drogách, závislosti a rauši, skoro vždy se argumentuje na jedné straně glorifikací a na druhé absolutním odporem k drogám. Jedno stanovisko reprezentuje pozitiva a druhé poukazuje zas jen na negativní aspekty. Ani jedno se nezakládá na pochopení a hlavně na reálném pojetí celého jevu.

Současné prevenční trendy tedy poukazují na fakt, že „konzumace“ je činnost, která může znamenat nebezpečí - vést k závislostem a celkové destrukci jedince, ale také z ní člověk může mít prospěch. Je na odbornících a samozřejmě i na celé společnosti, jak se s touto ambivalencí vypořádají.

Glorifikace „návykových“ látek spočívá pochopitelně v jejich omamném efektu, v přívalu příjemných pocitů a v potlačení starostí. Na druhé straně víme o existenci smrtelného nebezpečí, které je s jejich konzumací spojeno a které nám nahání strach na tyto látky byť jen pomyslet. Na jedné straně stojí ti, kteří usilují o naprostou abstinenci a na druhé straně zase ti, kteří proklamují svobodné užívání bez jakýchkoliv omezení. Pole prevence závislostí je někde mezi těmito dvěma protipóly.

Drogová prevence, jak se Curyšští přesvědčili, si musí hledat cestu s přihlédnutím na oba tyto extrémy. Je třeba hledat způsoby, které neignorují realitu a nestaví se ani proti potřebám jednotlivce, ani proti potřebám celé společnosti. Prevence závislostí se soustřeďuje na poškození plynoucí z užívání substancí a na rizikové činnosti, jež mohou

ke konzumaci vést. Je velmi důležité, aby na potenciální klienty bylo nahlíženo jako na rovnocenné partnery a v duchu humanitního přesvědčení.

2.2 HISTORIE SUCHTPRÄVENTIONSSTELLE

V 60. letech došlo k velkému nárůstu užívání omamných látek mladistvými a mladými dospělými. Spouštěčím faktorem se staly nepokoje mladistvých v roce 1968, které byly spjaty s existencí autonomního centra mládeže - *Bunker*. V roce 1971 byla vytvořena komise, jejíž cílem bylo drogovou situaci řešit. Byla to mezirezortní komise složená ze zástupců školství, sociálního úřadu a policie. Následně byla založena první poradna pro mládež. Primárně pro mladistvé v problémových životních situacích, která se také zabývala otázkami závislosti. Ještě téhož roku školský úřad publikoval první příručku pro učitele s názvem *Rauschgifte (Omamné jedy)*, která měla sloužit k lepší informovanosti pedagogického sboru.

Následně byla ustanovena Drogová komise pro kantony, do které byli přizváni další odborníci z řad školství a úřadu pro mládež. V roce 1979 byli mezi pedagogické pracovníky distribuovány příručky s názvem *Drogen unter uns (Drogy mezi námi)*, vydané školským úřadem. Jednalo se o jakési seznámení s drogovou tematikou. Poradny mládeže zahájily projekt *Gasse arbeit*, práce v terénu. Šlo o navázání kontaktu s lidmi, kteří by z nějakého důvodu pomoc osobně nevyhledávali, následná intervence přímo v prostředí drogových uživatelů a pokus o zlepšení jejich existenční situace. Od roku 1977 se pravidelně začali scházet odborníci na prevenci z různých měst - Bern, Luzern, Basel a Curych. Na těchto setkáních se vzájemně informovali o nových trendech, vyměňovali si zkušenosti a mohli navzájem konzultovat jednotlivé kauzy. Na jaře roku 1980 založili organizaci odborníků zabývajících se problematikou závislosti s názvem - IVSD.

Na počátku 80. let se drogová situace vyhrotila. Spouštěčím faktorem byly mimo jiné i curyšské mládežnické nepokoje a provoz Autonomního mládežnického centra v kombinaci s otevřenou drogovou scénou. Lidé užívající drogy se scházeli na několika místech - Bellevue, Hirchenplatz a poloostrov Platzspitz. V roce 1972 registrovala městská policie 490 lidí. O deset let později tento počet stoupl na 1700, z čehož polovina byly osoby závislé na opiátech. V roce 1980 se vedle státní podpory

soukromých organizací objevily také první samostatné instituce zabývající se drogovou problematikou. Jednalo se o Koordinačně informační středisko v poradenství závislosti pro mládež. Ukázalo se, že všechny složky - ať už se jednalo o prevenci, poradenství i terapii, byly v minulosti nedostatečně propojeny.

Vedle aktivní činnosti na ulici nabízely poradny pro mládež ubytování a pracovní integraci. Odborníci byli přesvědčeni, že právě spolupráce a jednání o dalších postupech přímo se závislými lidmi je velký krok kupředu. Začaly se využívat humanistické a existenciální modely sociální práce, které předpokládají, že názory, postoje a interpretace každého jednotlivce jsou platné a cenné. (Matoušek, 2001)

Nově závislých však rychle přibývalo. V říjnu 1981 Poradna pro mládež navrhla první prevenční drogovou koncepci, která zahrnovala městem založenou skupinu odborníků pro drogové problémy. Strategie se konzultovala s odborníky z Baslu a Lucernu.

Na základě alarmující drogové situace v Curychu bylo nutné vymyslet rychlé a účinné kroky. Tím se stal balík opatření, který osahoval vedle terapeutických prvků také preventivní kroky. Pod společným vedením vznikla *Beratungstelle* (poradenská centra) a za spolupráce s úřadem pro mládež - vznikl tzv. Informační tým při školském úřadu.

V dubnu 1985 bylo založeno Suchtpräventionsstelle města Curych, jako první instituce zabývající se fenoménem závislostí, s působištěm na Gerichtsgasse 14. Název Suchtpräventionsstelle (dále jen SPS) bychom mohli přeložit jako středisko prevence závislostí. Zaměřila se na závislosti jako takové, jednání v krizi a v konfliktních situacích, objevení nových možností v osobnostním růstu a následnou podporu.

V době svého založení bylo středisko ze značné části vytiženo otevřenou drogovou scénou, která v Curychu existovala. Tato situace se ještě zhoršila po roce 1986, kdy byl na poloostrově Platzspitz „otevřen“ takzvaný Jehlový park. Ten byl hojně navštěvován i zahraničními konzumenty, takže o klientelu nebyla nouze. Původně se jednalo o jakousi poradnu pro mládež - v Čechách bychom tuto instituci mohli přirovnat k pedagogicko-psychologické poradně. S nárůstem drog v městě Curych bylo nutné zřídit pracoviště, které se bude závislostmi primárně zabývat. Tento požadavek byl iniciován přímo zastupiteli města Curych. Instituce se poté rozdělila na dvě spolupracující pracoviště. Jedno se nadále věnovalo poradenské činnosti pro mládež a druhé se začalo věnovat pouze závislostnímu chování. Středisko pro prevenci závislostí

řídil pan Urst Abt.

Obrovský vzestup otevřené drogové scény samozřejmě vzbudil patřičný zájem politiků, kteří neváhali tuto instituci finančně podpořit. Hlavním mottem se stala myšlenka, která celosvětově zaslouží patřičnou pozornost - „*Prevence je vždy lepší - levnější než následná terapie*“. Pochopitelně není tak zřetelně vidět a je obtížněji statisticky průkazná, ale to neznamená, že by její důležitost měla být jakkoliv podceňována, (na základě ústního sdělení Reného Kostky, Zurich, 2006)

2.3 SOUČASNOST SUCHTSPRÄVENTIONSSTELLE

Od té doby ušla drogová politika a prevence velký kus cesty. Dnes se SPS zaměřuje především na práci s dětmi a mladistvými. Cílové skupiny se tedy formují se zřetelem na rodinu, školu, pracovní prostředí a volný čas. Vzhledem k tomu, že trh s drogami neustále zaplavují nové výrobky, je třeba je rychle analyzovat a začlenit do již stávajícího programu prevence. Nejdříve se v SPS soustředili na takzvanou zdravotní osvětu. Postupem času se rozrůstaly okruhy zájmů, které bylo třeba do této kategorie zahrnout. Dnešní podoba zahrnuje rozdílné typy závislostí, a to jak závislosti látkové, tak i ty nelátkové - patologické hráčství, návykové chování ve vztahu k počítači, závislost na sexu, závislost na práci, patologické nakupování, některé poruchy příjmu potravy apod.(Nešpor, 2007).

V současné době zaměstnává SPS asi patnáct odborníků. Vzděláním jsou to buď sociální pedagogové, psychologové nebo psychiatři. Rozdělení tématických celků se děje ve dvou základních rovinách. V první se pracuje s konkrétními látkami (nejen). Do druhé spadají příslušné věkové kategorie. Nejvíce, 38% aktivit, připadá na prevenci ve školských zařízeních. Okolo 19% připadá na práci v kampaních pro veřejnost. 16% práce je věnováno přímo dětem a mládeži. Z 15% je Suchtpräventionstelle vytíženo statistickou a vědeckou činností. 12% připadá na práci s rodinami. Spíše než o práci s konkrétními jednotlivci se jedná o práci s multiplikátory. Do metod, které mají Curyšští v repertoáru patří převážně interaktivní vzdělávací baterie metod, jako jsou např. workshopy a minimálně i přednášky.

Kromě zmíněných činností se každým rokem vydávají tzv. manuály - přímý

návod k prevenční činnosti, které se zabývají konkrétním druhem závislosti nebo cílovou skupinou. Tyto materiály obsahují metodiku ke konkrétní věkové nebo sociální skupině, texty, video a audio nahrávky.

Další pole působnosti SPS je ve vydávání příhodných materiálů za účelem informování široké veřejnosti i konkrétní cílové skupiny. Za důležitý počín lze považovat příspěvi k vybudování veřejného povědomí o závislostech a hlavně o lidech, kteří s touto problematikou mají osobní zkušenosti (Winnewisser, 2005).

2.4 ZÁKLADNÍ KONCEPCE PREVENCE ZÁVISLOSTÍ

V roce 1991 byl na rovině kantonů vypracován a realizován „Suchtpräventionkonzept“¹, v roce 1994 byl pak vytvořen „Konzept zabezpečení ve všech regionech kantonu Curych“. Na spolupráci obou konceptů měla SPS rozhodující podíl. Uvedení druhé koncepce do praxe si vyžádalo po dobu deseti let příspěvky z kantonu v hodnotě 400000 švýcarských franků. Tímto se podařilo vyplnit mezeru, která na poli drogové problematiky chyběla. Projekt získal v roce 1999 podporu osmi kantonů.

Již od samého začátku se SPS zaměřovala na rozšíření pojmu závislosti z nelegálních drog i na ty legální a potažmo i na činnosti, které mají závislostní potenciál. Nezaměřovali se pouze na jednu skupinu klientů přesto, že v popředí byla vždy věková skupina dětí a mladistvých. Postupem času bylo samozřejmě nutné se soustředit i na jiné skupiny, a tím také na nové související programy, jako byly kurzy pro učitele nebo programy zaměřené na spolupráci s rodiči. V roce 1989 se uskutečnil první seminář s uční a jejich mistry a o rok později začala spolupráce s Centrem vzdělávání rodičů.

V roce 1989 začali v SPS s kampaní s názvem: „Závislost má mnoho příčin.“ Šlo o nastavení nových měřítek v pohledu na závislosti. To bylo něco, s čím se obyvatelé Curychu předtím ještě neseťkali. V časopisu Der Spiegel se objevil článek o Tobiášovi B. - „V šesti jsem chtěl dávat góly“². Cílem kampaně bylo „oddémonizovat“ uživatele drog a představit je jako lidi, kteří mají problém. Od roku 1990 se SPS podílela na

¹ Koncept prevence drogových závislostí pro kanton Curych

² Název článku

kampani spolu s odborníky na prevenci závislostí z organizace Pestalozzium.

o

Výsledkem spolupráce mezi vedením *Institut für Sociál und Preventivmedizin* na Curišské univerzitě (ISPM) bylo spuštění intenzivní mediální kampaně s názvem „*Závislost může začít každý den, prevence také.*“

V devadesátých letech se pozornost obrátila na příčiny závislostního chování. Začaly se podrobněji hledat důvody konzumace omamných látek. Zdravotní aspekty celého závislostního chování pochopitelně stály v popředí úvah. Základ pro vyrovnání se se závislostí tvořil takzvaný saluto-genetický model od Aarona Antonowskyho, podle kterého lidé obtížné situace lépe zvládnou, nejsou-li ve stresu, porozumí-li tomu, co se v jejich okolí stalo a mají-li na své okolí vliv.⁴

Nabídka pro školy (první a druhý stupeň ZŠ) se soustředila především na zlepšení komunikace mezi žáky a učiteli a na to, aby se žáci cítili učiteli podporováni a chráněni.

³ Institut pro sociální a preventivní lékařství

⁴ Tedy jednoduše eliminovat distres

2.5 NOVÉ SMĚRY A INSPIRACE

V devadesátých letech nabraly snahy SPS nový myšlenkový směr. Hlavními zdroji inspirace se staly:

1) Ottawská charta

Ta definuje podporu zdraví jako podporu tělesné, duševní i sociální pohody, a ne pouze jako odstranění nemoci (Kalina, 2001).

2) Hlavní motto mediální kampaně SPS

„Závislost může začít každý den, prevence také.“

Ve standardech SPS od roku 2003 je kladen velký důraz také na vztah dětí a mládeže ke svému okolí. Za zvláště důležité se považují vztahy v rodině, škole, pracovní oblasti a volnočasové aktivity.

Velkým tématem posledních let je také větší ochrana před tzv. legálními drogami - závislostmi (alkohol, tabák, léky). (Casanova, 2001)

3. SREETWORK ZÚRICH

3.1 POPIS ORAGANIZACE

Streetwork Ztirich se specializuje na prevenci sociálně patologických jevů, přičemž hlavní těžiště její aktivity spočívá v práci v terénu, v ulicích města. Sídlí strategicky ve středu města, kde má své kamenné kontaktní centrum. Během své existence prošla výraznými proměnami. Instituce je rozdělena na několik částí:

- Poradenství pro mládež⁵
- Práce na ulicích⁶
- Spolupráce se školskými zařízeními
- Spolupráce smédii, komerčními organizacemi a jinými institucemi zabývajícími se mládeží
- Prevence na parties⁷

V této diplomové práci se budeme zabývat pouze tématem drogové prevence.

3.2 AMBULANTNÍ PROTIDROGOVÁ POMOC

3.2.1 Seznámení s technikou

Nabídka Streetwork ambulantní protidrogové pomoci města Curych spočívá v sekundární prevenci, mimo jiné v oblasti tanečních parties. V tomto prostředí již od roku 1998 nabízí své služby - poradenství a informační materiály. Od října 2001 nabízí Streetwork v rámci pilotního projektu také testování psychoaktivních substancí a tablet, jako dodatečné opatření v oblasti takzvaných tanečních drog. V pilotní fázi od října 2001 do dubna 2002 bylo provedeno šest testovacích akcí nacuryšské taneční scéně.

⁵ Kontaktní centrum

⁶ Vyhledávání a navazování kontaktu s potencionálně rizikovými skupinami mládeže
⁷ Ambulantní protidrogová pomoc

Testování je vždy spojeno s povinným poradenstvím pro toho, kdo test požaduje. Kantonský lékárenský úřad v Bernu, který již prováděl testování ve stejnojmenném kantonu, provádí laboratorní analýzy přímo na parties. Poradenskou činnost provádí spolupracovníci Streetworku.

Škála substancí, které jsou konzumovány na tanečních párty, je velice široká. Zejména tzv. taneční - drogy, jako jsou amfetaminy, extáze, ale také kokain, jsou známé tím, že jsou na předních místech, co do možnosti poškození organismu, rizika akutního předávkování nebo vytvoření potenciálu k závislostem. Rizikové chování a experimentování s drogami je nejčastější v adolescentním věku. Proto je důležité, aby mladiství tuto fázi života přečkali bez poškození. Problém při konzumu tanečních drog spočívá v tom, že nelze předpovědět obsah nelegálně prodávaných substancí.

Mezi primární cíle testování patří zlepšení jinak obtížné dosažitelnosti cílové skupiny v jejím přirozeném prostředí, zprostředkování informací o složení drog a o riziku, které je s jejich konzumem spojeno, jakož i senzibilizace přístupu ke konzumu s nižším rizikem, tedy Harm Reduction.

Těchto hlavních cílů testování bylo dosaženo ve vysoké míře. Testovací laboratoř se pro návštěvníky stala vždy magnetem a byla pokaždé plně vytížená. Z důvodu omezené kapacity laboratoře docházelo často k tomu, že osoby požadující testy musely čekat i delší dobu. Ta byla vyplněna poradenstvím a informačními rozhovory. Ukázalo se, že potřeba informací u cílové skupiny je velká. Přístup k cílové skupině byl testováním výrazně zjednodušen. Jednotlivé konzultace, často iniciativně vyžádané konzumenty, předem umožnily výměnu názorů a reflexi vlastního závislostního chování. Ochota mluvit otevřeně o vlastních drogových zkušenostech byla velká. V přirozeném prostředí ztratili klienti ostych a hovořili zcela otevřeně. Docházelo k zprostředkování preventivních zpráv a informací o riziku aktuálně testovaných i jiných substancí.

Vyhodnocení dosud provedených testovacích akcí ukazuje, že velký rizikový potenciál představují především mladší konzumenti drog. Párty-drogy jsou u této cílové skupiny brány pravidelně a s nízkou znalostí všech rizik, které jejich konzumace může přinášet. Psycho-aktivní látky jsou většinou také výrazně glorifikovány.

3.2.2 Zadání, položení otázky a metoda

V srpnu 2001 se rozhodla drogová delegace curyšské městské rady realizovat pilotní fázi testování substancí a tablet extází na parties. Provedením byl pověřen Streetwork Zurich. Během šesti pokusných akcí organizovaných od října 2001 do dubna 2002, byla odzkoušena jednak účinnost testování a jednak také dosažení cíle definovaného pro testovací akce. Zavedení testování tablet extáze v Curychu byl nový příspěvek v oblasti Harm Reduction a sekundární prevence na taneční scéně.

Na testovacích akcích bylo vždy zdůrazňováno, že tablety extáze mohou vypadat stejně a být od stejného dealera, a přesto mohou mít rozdílné obsahy a koncentraci, protože nejsou zhotoveny v profesionálních laboratořích. U některých, relativně vysoce dozovaných tablet extáze bylo důrazně doporučeno brát pouze polovinu tablety. U všech výsledků testů bylo doporučeno, že testované tablety mohou obsahovat další neobjevené substance a že výsledek analýzy z laboratoře nesmí být v žádném případě pochopen jako vyjádření nezpochybnitelnosti kvality a souhlasu s užitím extáze.

3.2.3 Definice cílů projektu

S vědomím, že je žádoucí, ale zcela nedosažitelné zamezit konzumu extáze a jiných drog, má být prostřednictvím preventivních opatření dosaženo snížení rizika v oblasti taneční scény.

To zahrnuje tyto dílčí cíle a vyhodnocení:

- 1) Zlepšení dosažitelnosti cílové skupiny.
- 2) Citlivé seznámení návštěvníků párty s rizikem spojeným s konzumem drog a s možnostmi poradenství při aktuálních problémech.
- 3) Včasné rozpoznání možné závislosti u mladistvých.
- 4) Snížení zdravotních rizik a následného poškození organismu způsobeného konzumem drog s neznámým nebo nebezpečným složením.
- 5) Snížení doprovodných rizik konzumace drog.
- 6) Výstavba flexibilního systému varování při výskytu zvláště nebezpečných tablet a substancí.
- 7) Zajištění lepšího přístupu odborníků k pro ně neznámé subkultuře a tím přispění k

informovanosti o tamním trendu konzumace drog.

Pilotní fáze se opírá o obsáhlý koncept, v němž je vysvětlen přesný postup, jakož i technické fungování.

Vyhodnocení se opírá o:

- dotazníky, které jsou zpracovávány s klientem při každé provedené poradě
- výsledky chemických testů
- zkušenosti pracovníků

3.2.4 Umístění testingu

Od konce října 2001 do konce dubna 2002 bylo v Curychu provedeno šest testovacích akcí. Jedna dokonce na jedinečně velké taneční párty, kde bylo 15 000 návštěvníků. Tři testovací akce proběhly ve dvou klubech, kde se schází přibližně šest set osob za týden, dvě akce se uskutečnily na parties, které se konají nepravidelně s kapacitou okolo sedmi set návštěvníků.

Na každé akci musí být zaručeny následující podmínky týkající se technického vybavení:

- 1. zhruba 12 metrů pro analyzační zařízení - laboratoř, pracovní plochu a poradenský kout**
- 2. elektrické připojení**
- 3. dostatek světla**
- 4. pevná bezprašná jakost podlahy**
- 5. ochrana před emisemi hluku**
- 6. záruka dodržení protipožární ochrany (únikové cesty při umístění laboratoře v průchodech)**

U parties - events⁸, mohou být předem vyjádřeny nejvýše domněnky o složení cílové skupiny - potencionálních zájemcích testingu. Podstatným ukazatelem účasti cílových skupin je stylové - hudební zaměření párty a jednotlivých DJ's. Jednotlivé druhy taneční hudby přitahují lehce diverzní skupiny návštěvníků.

Předchozí monitoring curyšské klubové scény naproti tomu nabídl relativně

⁸ Velká jednorázová taneční akce, opakující se pravidelně na různých místech

přesný obraz o tom, v kterých klubech se vyskytuje riziková skupina mladistvých s problematickým drogovým chováním - drogová subkultura.

3.2.5 Spolupráce

Laboratorní tým

Protože termíny pro parties a events jsou často závazně oznamovány jeden nebo dva týdny před uskutečněním, je podmínkou rychlé a flexibilní nasazení a úspěšná spolupráce mezi laboratoří a poradenským týmem. Přes velkou prostorovou vzdálenost fungovala spolupráce mezi Streetwork Zurich a Kantonským lékařským úřadem v Bernu⁹ velmi dobře.

Pořadatelé

K účasti na projektu se podařilo získat důležité organizátory parties a majitele klubů. Tito pořadatelé projevíli zájem o drogovou problematiku týkající se jejich zákazníků, byli velmi kooperativní a doporučili další preventivní opatření ve svých klubech. Kromě toho projevíli přání předložit drogově preventivní informační materiál i tehdy, když Streetwork nebyl na akcích přítomen.

Policie

Na příkladu testingu se ukazuje, že je důležité oba faktory - prevenci (sekundární prevenci - Harm Reduction) i represí postavit do nekontroverzního vztahu. Aby mohly být prováděny anonymní řady testů s ilegálními substancemi, musí fungovat dohody a výměna informací mezi policií a organizacemi poskytujícími ambulantní drogovou pomoc. Jakmile jsou známy testovací termíny, jsou o nich i o místě, kde bude testing prováděn, informovány všechny relevantní policejní úřady města a kantonu Curich. Pracovníci výzkumných složek městské policie se prvních testovacích akcí zúčastnili a měli možnost odborné výměny názorů s laboranty z Kantonského lékárnického úřadu v Bernu a s poradci ze Streetworku. Dostali tedy reálný náhled, jak jsou testy realizovány a v jakém duchu probíhá poradenství. Existuje také možnost výměny informací za

⁹ Kantonsapothekamt Bern

účelem výzkumu (např. pro referenční substance nebo při objevení dosud neznámého složení určité substance) mezi Kantonským lékárenským úřadem v Bernu a výzkumným vědeckým oddělením městské policie. Taková výměna je využívána také v Curychu.

3.2.6 Potíže při testingu

Geograficky omezený prostor

V posledních dvou letech se stále více events (především ty větší) přesunují z centra města Curych do průmyslových předměstí.

Důvodem pro přemísťování jsou mimo jiné jednodušší podmínky k povolení akce - např. souvislost s neproblematickými zvukovými emisemi, které jsou produktem tanečních parties apod. V současné době je tzv. Industrial Zone¹⁰ na předměstí Curychu plná klubů a stala se novým kultovním místem pro příznivce taneční a jiné hudby. O víkendy je zaplavena mladými lidmi. Místa provádění testingů se přizpůsobují momentální náladě na taneční scéně. Streetwork Curych flexibilně reaguje na danou situaci podle toho, zdá jsou více navštěvované velké events nebo menší párty v klubech.

Omezená laboratorní kapacita

Předběžná analýza trvá zpravidla tři minuty, u komplikovanějších substancí dvacet minut. Tato doba je využívána na poradenství. Často se stávalo, že o testing projevilo během krátké doby zájem více osob současně, což vedlo k tomu, že se u stanoviště vytvářeli i velmi dlouhé fronty čekajících. Ti většinou spolupracovali. Větší kapacita laboratoře by sice byla žádoucí, ale podle názoru organizace by poměr mezi náklady a užitkem nebyl v rovnováze, protože primárním cílem organizace není kvalifikovat co největší množství substancí, ale navázání kontaktu, poradenská činnost a šíření možností prevence.

Kapacita laboratoře by v budoucnu mohla být zvýšena pouze v případě nutnosti varování před obzvláště riskantními substancemi. Počet otestovaných látek se na jedné párty pohybuje okolo sedmdesáti kusů (Rozhovor s Alexem Buschellim, Streetwork

¹⁰ Městská čtvrť

Zürich, 2006). Testingy jsou realizovány asi desetkrát do roka.

3.3 DISKUZE A DOSAŽENÍ CÍLE

3.3.1 Přístup k cílové skupině a podpora informovanosti

Taneční kultura je v Curychu přítomna již patnáct let a oslovuje širokou skupinu mladistvých. Je rozdělena na několik odnoží podle konkrétního tanečního stylu, pro všechny je ale od počátku charakteristická přítomnost drogové konzumace, která k parties neodmyslitelně patří. Drobné odlišnosti je možné nalézt např. i v typu drog, které se na jednotlivých parties konzumují. Tyto drogy zřídka způsobují fyzickou závislost. Jejich rizikový potenciál není natolik velký, aby byly spojovány s častým úmrtím, celkovou zanedbaností nebo doprovodnou kriminalitou. Tato subkultura ožívá, kromě Streetparade¹¹ a několika velkých events, hlavně o víkendech. Většina návštěvníků parties jsou v privátním životě studenti, nebo jsou zaměstnaní - jedná se tedy o sociálně integrované jedince, kteří se o víkendech aktivně účastní tanečních párty.

Obava, že sociální poradenství v prostředí, kde je klientela pod vlivem různých psychotropních látek a které se vyznačuje mnoha rušivými faktory (hlasitá hudba aj.), bude přijímáno spíše negativně, se nepotvrdila. Testovací laboratoř byla na všech akcích středem pozornosti a vzbuzovala zvědavost. S jedinou výjimkou byly testy a poradenství prováděny vždy po krátkém rozběhu na každé párty do brzkých ranních hodin. Na jediné párty, které se účastnili převážně mladiství do dvaceti let, byl práh zábran vyšší a o testy začal být zájem až po několika hodinách. Poradenské služby bez testů však byly vyžadovány hned od počátku.

I když bylo poradenství k testování povinné, bylo možno zachovat dobrovolný charakter, protože konzumenti projevovali potřebu získat informace o méně rizikových způsobech užívání párty drog. Nebylo nutné poradenské rozhovory vnucovat jako obligátní součást testingu. Konzumenti, kteří testování nevyužili z důvodu vytíženosti laboratoře nebo proto, že u sebe neměli žádné drogy, akceptovali poradenské rozhovory nebo si je dokonce sami vyžádali.

¹¹ Taneční festival s návštěvností okolo 800 000 lidí

Přestože *Safer - Use - Infokarte*¹² ve vizitkovém formátu a se stručnějším obsahem je daleko vhodnější-skladnější ("do ruky"), byla na parties daleko vyšší poptávka po méně praktické, ale obsáhlejší brožuře obsahující aktuální informace o substancích, kterou organizace Streetwork vypracovala ještě před začátkem testingů společně s pracovní skupinou z ministerstva zdravotnictví.

3.3.2 Četnost konzumu

Množství dat nasbíraných při poradenských rozhovorech v pilotní fázi projektu nebylo natolik reprezentativní, aby bylo možno udělat validní procentuální výpověď. Získaná data o množství konzumu se omezují na párty drogy, jako jsou amfetaminy, extáze nebo kokain, které jsou známé tím, že jsou na předních místech, co do možností poškození organismu, akutního předávkování a vytvoření potenciálu k závislostem. Téměř všichni dotazovaní konzumují extáze. Ostatní párty-drogy jsou konzumovány vzácněji. Asi 40% dotazovaných osob konzumuje méně často amfetaminy (speed) a jen 15 % respondentů konzumuje halucinogeny (LSD a houby). 25% dotázaných již konzumovala kokain, ne však častěji než jednou měsíčně.

Konzumace heroinu nebyla nikdy udávána. Při rozhovorech vyšlo najevo, že heroin má pověst velmi nebezpečné drogy a na párty scéně je mezi clubbery „zakázán“. Heroin je často dáván do souvislosti se zanedbaností a na rozdíl od párty-drog není spojován s uvolněním a zábavou. Jednoduše není v kurzu. Stejně tak nebylo téměř vůbec udáváno zneužívání medikamentů. Konzum alkoholu a především marihuany byl naproti tomu udáván velmi často a stal se tak velkým tématem poradenských intervenčních rozhovorů zaměřených na nebezpečné polymorfní užívání drog. Právě konopí bylo u dotazovaných mladistvých drogou číslo jedna. Je ovšem nutno podotknout, že konopí není užíváno specificky na parties, ale spíše během týdne. Není tedy párty-drogou a není proto součástí následující statistiky o četnosti konzumu a stavu informovanosti.

Stav informovanosti o riziku spojeném s konzumem byl během poradenských rozhovorů s odborníky subjektivně vyhodnocen a zaznamenán. Za tímto účelem byly během porady (rozhovoru) kladeny cílové otázky zjišťující podstatu konzumu

¹² Prevenční materiál vytvořený ve spolupráci s Eve nad Rave

jednotlivých respondentů a úroveň jejich informovanosti o potenciálním riziku a nebezpečí konzumovaných drog.

Vyšlo najevo, že 23 z 39 dotazovaných osob mladších dvaceti let konzumuje jednou nebo vícekrát týdně party-drogy. 17 z 39 osob je nedostatečně informováno o riziku, psychickém potenciálu závislosti a následných dopadech na běžný život, pokud jde o pravidelné nebo časté užívání substancí. 7 z 22 dotazovaných osob mezi 20 a 26 lety konzumují každý víkend party-drogy. U ostatních nelze s jistotou hovořit o závislosti. I když tato skupina konzumuje spíše méně, je lépe informovaná než skupina lidí ve věku 15 -20 let.

Podobný obraz poskytuje také skupina osob starších 26 let, přičemž tato skupina vykazuje jednoznačně nejzodpovědnější konzumní chování a nejvyšší stupeň informovanosti.

Znepokojující je, že 23 z 39 dotázaných mladistvých mezi 15 a 20 lety konzumují jednou nebo vícekrát týdně party-drogy (extáze nebo speed). Víkendovou konzumaci drog tato skupina mladistvých spojuje především se zábavou, aniž by si připouštěla riziko, které s takto pravidelné konzumace může plynout (možné problémy v běžném životě - škola, rodina, zaměstnání...). Také nepovažuje své chování za závislost, a to přesto, že u ní většinou již určitý stupeň psychické závislosti existuje. Tito mladí lidé žijí víkendem, všechno ostatní je pro ně druhotné. U mladších drogových konzumentů bylo proto vedle rizikového chování často tematizováno také narušivé chování, následné problémy ve výuce, ve vztahu k okolí apod. Otázka typu: "Zhoršily se tvé problémy doma a ve škole od té doby, co bereš extáze?", může vyvolat tzv. „náhled“, čili uznání existence vlastního problému - závislosti (Kalina, 2001) a vést k senzibilizaci vlastního chování.

V jednom klubu, který je navštěvován především plnoletými, sociálně integrovanými a zaměstnanými mladými lidmi (homosexuály) byli návštěvníci, kteří podstoupili test a poradenství relativně dobře informováni o party-drogách a vykazovali méně rizikové chování co se konzumace týče. Dotazy při poradách se staršími konzumenty se omezovaly především na rizika, která s sebou drogy přinášejí.

3.4 SYSTÉM VČASNÉHO VAROVÁNÍ

V pilotní fázi nemusely být vydány žádné varovné informace před látkami ohrožujícími život. Nyní jsou na domovské stránce Streetworku¹³ veškeré testy předem hlášeny, dodatečně vyhotoveny a zpřístupněny krátké informace a testy zprávy. Existuje rovněž výměna informací v preventivní práci v oblasti s některými dalšími zahraničními organizacemi, která umožňuje zveřejňovat varování z ciziny. Webové stránky pořadatelů party a ostatních organizací činných v oblasti prevence odkazují zčásti na webové stránky organizace Streetwork.

3.5 ZÁVĚRY Z ŠESTI TESTINGŮ PILOTNÍ FÁZE

Jednalo se o první vyhodnocené informace týkající se konzumního chování v oblasti taneční scény (informace o smíšeném konzumu, pravidelnosti konzumu, oblíbenosti jednotlivých typů drog na různých tanečních scénách a v různých klubech). Tyto informace byly v oblasti drogové prevence dále využity.

Byla stanovena úroveň kvality nabízených drog.

Díky projektu došlo k první podrobnější analýze konzumentů z hlediska jednotlivých věkových kategorií.

Testing se stal příležitostí pro využití profesního poradenství v přirozeném prostředí cílové skupiny.

Bylo zjištěno, že ochota dotazovaných hovořit o svých problémech je velká. To dalo podnět k úvaze o rozšíření poradenství i na další oblasti.

I když uskutečněné poradenství a jeho vyhodnocení ve srovnání s počtem návštěvníků party není reprezentativní, je možno předpokládat, že u mnohých, především mladších konzumentů, hrozí závislost nebo už problém závislosti nastal.

¹³ www.saferparty.ch

DOSAŽENÍ CÍLE

1. Zlepšení dosažitelnosti cílové skupiny a zprostředkování preventivního poradenství.
2. Seznámení - senzibilizace mladistvých návštěvníků parties s riziky spojenými s konzumem drog a porada při aktuálních problémech.
3. Včasné rozpoznání mladistvých ohrožených závislostí.
4. Snížení zdravotních rizik a životu nebezpečných poškození způsobených konzumem drog neznámého nebo nebezpečného složení.
5. Snížení doprovodných rizik konzumu.
6. Vybudování varovného systému při objevení zvláště nebezpečných tablet extáze a jiných psycho-aktivních substancí.
7. Zlepšení přístupu odborníků k pro ně dosud neznámé subkultuře a tím prohloubení znalostí o konzumaci v této oblasti.

Ad 1)

Cílová skupina je překvapivě dobře dosažitelná. Testing je přitažlivým bodem, který je během celého trvání párty vytížen. I když je s testingem spojena povinná porada, vyžadují ji konzumenti aktivně. Především u mladší cílové skupiny je potřeba informací vysoká.

Ad 2,3)

Mladiství s konkrétními problémy jsou ve volném kontaktu s poradci. Včasné rozpoznání ohrožení závislostí (potíže v rodině, škole, zaměstnání...) a jejich začlenění do sekundární prevence předpokládá rozšíření spektrum služeb (dnes již plně realizované).

Ad 4, 5)

Díky přítomnosti streetworkerů na events a v klubech bylo možné snížit zdravotní rizika při konzumaci (u vysoce koncentrovaných tablet extáze). Byla také zlepšena informovanost o prevenci a doprovodném riziku mezi cílovou skupinou (pořadatelé a účastníci party).

Ad 6)

Aktivace varovného systému nebyla po pilotní fázi ještě nutná. Bylo dosaženo spojení mezi zainteresovanými skupinami osob. K dnešnímu dni již naplno funguje aktivní databáze rizikových substancí.¹⁴

Ad7)

Bylo dosaženo zprostředkování kontaktu s těžko dosažitelnou subkulturou, a tím i zprostředkování znalostí pro odborníky, které mohou být dále prohlubovány.

3.7 NÁVAZNOST NA DALŠÍ ORGANIZACE

Díky spolupráci s organizátory, organizací Eve and Rave (viz dále) a dalšími důležitými spolupracovníky se mohou informace o testingu cíleně šířit. Jednou z prvních nasazených technik byla mediální spolupráce. Když byli nebezpečné substance lokalizovány, byly okamžitě zveřejněny za pomoci medií. Vše je jištěno fotodokumentací a krátkými textovými popisky. Varování a informace jsou rozdávány na příslušných párty formou letáku a jsou veřejně přístupné na webových stránkách Streetworku.

EMCDDA¹⁵ ve své zprávě o trendech v drogové prevenci tyto aktivity jednoznačně podporuje. V současné době se realizují aktivity mezinárodního propojení párty monitoringu mezi jednotlivými státy (na základě ústního sdělení Alexandera Büschelliho, Zürich, 2006)

¹⁴ Více v kapitole Eve and Rave a příloze

¹⁵ European Monitoring Center for Drugs and Drug Abuse (Evropské monitorovací centrum pro drogy a jejich zneužívání)

4. SAFER CLUBBING - CLUBBING WITH KNOW HOW!

4.1 AKTUÁLNÍ SITUACE V CURYCHU

Curych je velmi živé město s velkým počtem klubů, které přitahují stejnou měrou jak mladistvé, tak dospělé. Četnost a rozmanitost hudebních a tanečních klubů se projevuje nejen v jejich atmosféře, ale i různou úrovní kvality organizace, včetně dodržování povinných předpisů pro fungování klubu. Existují kluby, které mají velké a pohodlné chillout zóny¹⁶, kde jsou k dispozici ucpávky do uší, pitná voda a čerstvé ovoce, vše bezplatně. Na druhou stranu zde můžeme najít takové, kde při taneční párty nemá návštěvník ani možnost sehnat místo k sezení. Rozdílní jsou pochopitelně i hosté, kteří na párty chodí (různé společenské vrstvy, různě vzdělaní lidé...). Stejně tak jsou i rozdílná očekávání, které od probdělé noci návštěvníci mají a také substance, které konzumují.

Kdo v dnešní době kluby a párty provozuje musí mít na paměti, že se s problematickým konzumem a chováním nevyhnutelně setká. Proto se v květnu 2003 spojilo pět známých curyšských klubů a založili vlastní projekt. Požádali o podporu odborníky ze Streetwork Zürich.

V první fázi byly vytvořeny směrnice, které shrnovaly ideály pro pohodové a příjemné prostředí tanečních párty a zároveň reagovaly na hrozby pohlavních chorob, drogových závislostí a rostoucí agresivity - prevence násilí. V lednu 2004 byl založen spolek Safer Cubbing, který si nechal u *Eidgenössischen Institut für Geistiges Eigentum*¹⁷ zaregistrovat ochranou známkou *Saffer clubbing*.

¹⁶ Odpočinková zóna

¹⁷ Švýcarský institut pro duchovní vlastnictví

4.2 PŘEDNOSTI SAFER CLUBBING

„ Zábava a parties patří neodmyslitelně k sobě. Akce Saffer Clubbing proto zasluhuje podporu úřadů, zřizovatelů, odborníků a návštěvníků. Vhodný je také kritický doprovod akce, aby později nedostal charakter alibi.“

(Roland Stähli, Laut und Leise, 2006, str. 9)

Provozovatelé klubů vidí v Safer Clubbing možnost, která by se dala na poli taneční scény velmi dobře využít. Díky členství ve spolku už kluby nejsou pouze vzájemnými konkurenty, ale také partnery, kteří se prezentují v rovině politické, úřední a na veřejnosti vystupují sjednocené. Výměna informací a spolupráce mezi nimi se realizuje výměnou poznatků a společnou strategií řešení problémů. Spoluprací s odborníky na prevenci, zdravotníky a odborníky na AIDS odbourávají předsudky a pochybnosti, se kterými lidé leckdy zápasí. Není asi žádný klub, ve kterém není konzumován alkohol a drogy, klub který by se nepotýkal s občasnou agresivitou hostů nebo kde by byli hosté perfektně informováni o problematice AIDS.

Diskuze na tato ožehavá témata, zabývající se také poradenskou pozicí odborníků, začala psát novou kapitolu v otázce klubové scény. Pro prevenci jsou kluby, jakožto zástupci taneční scény, důležitým aktérem a kontaktním partnerem. Staly se partnery a umožnily kontakt s cílovou skupinou mladých lidí ve věku 16-25 let. Návštěvníci jsou pozorováni personálem i vlastníky klubů, což umožňuje včasné rozpoznání nejnovějších trendů a případného problematického konzumu. Efektivní systém varování před nebezpečnými substancemi nebyl dříve možný. Návštěvníci klubů a parties vědí, že v jejich klubu se praktikuje ideologie "Clubbing with know how", která jim garantuje kvalitu. V centru pozornosti majitelů klubů nestojí výdělky, ale hosté. Znamená to, že jsou kluby, kde můžeme najít pěkný chillout s bezplatným přístupem k pitné vodě, ušními ucpávkami, kondomy, důležitými materiály o HIV a konzumu a speciálně vyškolený personál, který v klubu pracuje.

4.3 CÍLE SAFER CLUBBING

Cílem Safer Clubbing je pozdvihnout úroveň taneční kultury na vyšší stupeň, vystupovat na úrovni politické a úřední a také odpovědět návštěvníkům klubu na všechny otázky týkající se substancí, alkoholu a sexu a vést je tak k zodpovědnějšímu přístupu v této oblasti. Pokud se mladí lidé rozhodnou pro klub se známkou Safer Clubbing, mohou si být jisti kvalitou co do komfortu, personálu a celkové organizace. Vše se odvíjí od speciálních standardů (viz dále). Celou akci podporují odborníci.

Prevence závislostí a HIV onemocnění předpokládá styk s rizikovou skupinou, tj. mladými lidmi ve věku 16-25 let, a výměnu informací mezi jednotlivými tanečními scénami. Mohou být jednak společně analyzovány aktuální problémy a také navrhovány další projekty. Sloučením získala taneční kultura také jednotného mluvčího, který může v politické a úřední rovině zastupovat její zájmy.

4.4 STANOVY SDRUŽENÍ

Sdružení sleduje stanovení a realizaci minimálních standardů pro organizace a provádění zábavních akcí a s nimi kvalitu bezpečnosti napříč švýcarskou klubovou scénou.

Sdružení sleduje zlepšení komfortu a bezpečnost návštěvníků v klubech.

Sdružení podporuje sebe-zodpovědnost návštěvníku k podnětům zábavy.

Sdružení ulehčuje preventivním organizacím přístup k cílové skupině mladých lidí ve věku 16 až 25 let.

Sdružení podporuje výměnu informací mezi organizátory, pořadateli a organizacemi zabývajícími se prevencí a přispívá k včasnému rozpoznání problematického vývoje a trendů.

K dosažení svých cílů vydává spolek soubor závazných regulí, ve kterém pro své členy uvádí nejzákladnější standardy organizace (etický kodex). Tyto směrnice mají za cíl definovat etický postoj, jakož i odborné vedení provozu členů spolku. Vytváří také základ pro možné sankce, jako ochrany proti postupům škodícím cílům spolku.

Pořadatelé se zavazují obzvláště:

- Vycházet vstříc problematice drogového konzumu formou prevence a sankcí.
- Netolerovat žádné dealerství v klubu nebo jeho okolí.
- Netolerovat žádné rasistické ani jiné diskriminační postupy vůči návštěvníkům klubu (s výjimkou osob, které by svým chováním rušily provoz nebo jim byl vstup zakázán již dříve).
- Brát ohled na osoby žijící v okolí klubu (eliminovat emise-hluk, odpad apod.).
- Dodržovat zásadu *respektu a vlastní odpovědnosti*, která říká, že má být praktikován respektující vztah mezi hosty klubu, při němž je znatelná vlastní zodpovědnost. Násilí, konzumní a sexuální excesy jsou trestány zákazy vstupu.
- Pořadatelé se zavazují, že v případě zjištění prodeje nelegálních substancí v klubu a okolí, bude prodávající osoba okamžitě vyvedena a v budoucnu ji bude zamítnut přístup do klubu.
- Všichni členové se zavazují, vyměňovat si veškeré informace týkající se porušení kodexu někoho z členů - tato informace musí být sdělena na zasedání klubu.

V případě nutnosti (tzv. nouzové případy) musí být svolána mimořádná schůze. Dodržování těchto etických předpisů je monitorováno v rámci pravidelných neohlášených kontrol.

4.4.1 Sankce

V případě zjištění, že je jednáno proti těmto směrnicím, vstupují v platnost následující postupy:

Kvalitativní komise vyšetřuje průběh a předkládá členské schůzi návrh na sankce proti příslušnému klubu. Při těžkých závadách svolá kvalitativní komise podle nouzových postupů spolku Safer Clubbing zvláštní schůzi členů. Rozhodnutí členské schůze není právně napadnutelné. Následuje:

Varování 1

Dotyčný klub je varován a vyzván, aby kritické body během měsíce korigoval.

Varování 2

Pokud se situace ani poté nezlepší, je stanovena konečná lhůta 14 dnů na odstranění

nedostatků.

Vyloučení

Zůstane-li situace nezměněna, je klub ze spolku Safer Clubbing okamžitě vyloučen a ztrácí tím veškerá práva vyplývající z členství. Vyloučení, jakož i důvody vyloučení jsou zveřejněny.

4.4.2 Členové

Aktivní člen musí uhradit roční příspěvek 550 CHF. Dále se musí angažovat při realizaci standardů spolku Safer Clubbing na parties. Pro oprávněné užívání značky Safer Clubbing je nutné splnit základní spolková pravidla a zaplatit jednorázovou částku 1000 CHF.

O přijetí nových členů, stejně jako a ukončení členství rozhoduje představenstvo spolku. Při odchodu ze spolku následuje odejmutí kolektivní známky. O udílení a odebírání kolektivních známek rozhoduje představenstvo s ohledem na rozhodnutí Kvalitativní komise (viz dále).

4.4.3 Prostředky

Majetek spolku je tvořen jednak příspěvky členů a jednak poplatky za vydávání licencí k užívání kolektivní značky Safer Clubbing. Za závazky spolku se ručí výlučně spolkovým majetkem. Osobní ručení členů je vyloučeno.

4.4.4 Orgány

Orgány spolku jsou :

- Zastupitelstvo členů
- Předsednictvo
- účetní revizor
- sekce (zástupci jednotlivých oblastí)

Poradní orgány bez hlasovacího práva jsou:

kvalitativní komise sekcí
poradenské organizace - prevence
zdravotní složka
placený kontrolní orgán

Schůze členů je svolávána představenstvem minimálně jednou ročně, a to především za účelem:

Volby představenstva a účetního revizora
Převzetí zprávy představenstva a revizora
Rozhodnutí o účelu použití majetku spolku
Rozhodnutí o změnách statutu - předpisů a o zrušení spolku dvou třetinovou většinou

Rozhodnutí členské schůze jsou tvořena většinou přítomných členů, při nerozhodném stavu hlasování rozhoduje předseda. Rozhodnutí členské schůze mohou být také schvalovány předsedou písemně. Každý aktivní člen má jeden hlas, neaktivní člen nemá hlasovací právo.

Předsednictvo se skládá nejméně ze čtyř členů, kteří jsou voleni minimálně na dva roky. Po uplynutí této doby je možné znovuzvolení. Předsednictvo se stará o všechny záležitosti, náleží-li k příslušnosti členské schůze. Předsednictvo může jmenovat pracovní výbor. Členská schůze volí na dobu dvou let účetního revizora, který nemusí být členem spolku.

4.4.5 Rozpuštění spolku

Majetek spolku, který zůstane po zrušení a likvidaci spolku musí být předán instituci se stejným nebo podobným cílem. Členové nemají žádný nárok na majetek spolku.

4.5 STANOVY O POUŽITÍ OCHRANNÉ ZNÁMKY SAFER CLUBBING

1) Ochranná známka

V tomto předpisu je upraveno použití práva ochranné známky.

2) Majitel práv na známku

Jako deponent je spolek zaregistrován ve sdružení na ochranu duševního vlastnictví.¹⁸

Deponent je majitelem práv na značku Safer dubbing a náleží mu všechny z toho plynoucí práva a povinnosti o ochraně známek a údajích o původu.

3) Okruh oprávněných k použití ochranné známky

K použití uvedené ochranné známky jsou oprávněni členové spolku Safer Clubbing a majitelé práv na značku.

Okruh oprávněných k použití je tímto definován členy spolku Safer Clubbing a spolkem samotným.

4) Nábor členů spolku

Členy spolku tvoří fyzické a právnické osoby, které se zaváží plnit výše popsané stanovy-cíle sdružení.

Pro přijetí do spolku a tím i o propůjčení ochranné známky rozhoduje představenstvo na základě doporučení kvalitativní komise, která předem provedla prověření žadatele.

4.6 AKTIVITY SPOLKU SAFFER CUUBBING

1. Výuka spolupracovníků

- Pořadatelé se zavazují zaměstnávat jen kvalifikovaný bezpečnostní personál, který náleží autorizované firmě. Každá zaměstnaná osoba musí absolvovat školení pro případ krizové situace a minimálně jedna osoba pracující v bezpečnostní složce klubu (ochranka) musí absolvovat kurz první pomoci.

¹⁸ Postfach 2070, 8031 Zurich

Pořadatelé se rovněž zavazují umožnit interní skupině personálu jednou ročně účast na prevenčním kurzu, který nabízí regionální centrum prevence.

2. Infrastruktura

Pořadatelé se zavazují dát k dispozici jednu, pokud možno klidnou místnost (sanitární prostor), která je oddělena od tanečního parketu. Tento prostor musí mít podle doporučení lokální zdravotnické organizace vybavení pro první pomoc.

V klubu musí být přiměřená kapacita míst k sezení (jedno místo k sezení na 20 návštěvníků party) v zóně, jež je odhlučněná do té míry, aby bylo možno zde normálně hovořit (Chill-out zóna).

3. Nabízené produkty

- I když jsou dodržovány zákonem stanovené směrnice, zavazuje se pořadatel předat zdarma ucpávky do uší.

Pořadatel se zavazuje dát k dispozici zdarma dobře označený přístup k pitné vodě (např. WC).

- Minimálně 2 nealkoholické nápoje musí být levnější než nejuvhodnější druh alkoholického nápoje.

Pořadatel se po dohodě s prevenčním centrem zavazuje pravidelně doplňovat schválený informační materiál na dobře viditelném místě v klubu.

4.7 KOOPERACE S DALŠÍMI ODBORNÍKY

- Pořadatelé se zavazují k pravidelné kooperaci a výměně informací s poradenským prevenčním centrem (zasedání sekce čtyřikrát ročně).
- Pořadatelé se zavazují respektovat a doplňovat současné aktuální oficiální směrnice spolkového úřadu pro zdravotnictví. Do jednotlivých klubů Safer Clubbing má přístup regionální organizace „AIDS hilfe“ se svým prevenčním programem.

Pořadatelé se zavazují k pravidelné kooperaci a informační výměně s jinými členy sekce (zasedání 4krát ročně).

Uživatel se zavazuje umožnit odběr kondomů. Ty musí být přístupny ve stejné míře pro obě pohlaví buď u pokladny, na baru nebo v automatu.

4.8 ZTRÁTA ČLENSTVÍ A KONTROLA

Členství končí výstupem nebo vyloučením. Výstup je možný vždy k 31.12 a děje se na základě písemného prohlášení adresovaného předsednictvu nejpozději do 30.6. téhož roku.

O vyloučení členů rozhoduje předsednictvo. Vyloučení člena znamená v každém případě odebrání povolení k užívání kolektivní známky. O vyloučení ze spolku a tím odebrání kolektivní známky rozhoduje předsednictvo na základě doporučení kvalitativní komise. Ta u oprávněných uživatelů známky pravidelně nejméně dvakrát do roka provádí neohlášené kontroly a kontroluje dodržování směrnic.

Rozhodnutí o vyloučení musí být sděleno členu doporučeným dopisem. Během 14 dnů po doručení může člen písemným prohlášením u představenstva požadovat, aby vyloučení bylo odloženo až do příští generální schůze. Jestliže je takové prohlášení doručeno včas, musí předsednictvo na příští generální schůzi navrhnout vyloučení dotyčného člena. Generální schůze pak definitivně rozhodne o vyloučení.

Konec členství neosvobozuje od povinností, které vzniknou odcházejícímu členu do konce obchodního roku, obzvláště musí být dodrženy finanční závazky za celý rok.

4.8.1 Použití ochranné známky

Ochranná známka smí být použita jen členy spolku Safer Clubbing, jakož i klubem samotným pro všechny služební výkony a činnosti, které jsou realizovány v souvislosti s provozem klubu ve smyslu těchto předpisů.

V případě ukončení práv k užití kolektivní známky musí být odstraněny všechny odkazy na ochranu známku na všech místech a ze všech obchodních a jiných dokumentů.

4.8.2 Sankce

Předsednictvo může při zneužití užívání kolektivní známky členem a na návrh kvalitativní komise:

udělit důtku při opakování zneužití kolektivní známky
vyslovit zákaz kolektivní známky a dotyčného člena ze spolku vyloučit

4.8.3 Kvalitativní komise

Každá sekce má svoji vlastní kvalitativní komisi. Ta se schází každé tři měsíce před členským zasedáním organizace.

Složení komise sekce Curych:

zástupce předsednictva dotyčné sekce (zástupce pořadatele) - spolupracovník Streetworku Zurich

zástupce sanity města Curych

Spolupracovník AIDS Hilfe

Úkoly kvalitativní komise

Kvalitativní komise zpracovává zprávy kontrolorů.

Ve spolupráci s placeným kontrolním orgánem vyhotoví konečnou zprávu, posoudí udělení varování a sdělí výsledek předsedovi organizace ve formě doporučení.

Rozhodne o zadání ochranné známky na nový klub a sdělí výsledek ve formě doporučení předsednictví.

Rozhodne o realizaci nových prevenčních postupů a v případě potřeby doporučení pro přijetí nových směrnic spolku.

5. EVE AND RAVE

5.1 POPIS ORGANIZACE

Eve and Rave Schweiz je nezávislá organizace, která se specializuje na dění v oblasti taneční scény. Pracuje na podobném principu jako Streetwork Zürich. Přichází s přijatelným přístupem zodpovědnějšího zacházení s drogami. Sdílí názor, že drogová prohibice může pouze oživit celkovou spotřebu. Jejich práce začíná tam, kde z důvodu prohibice končí možnosti oficiálních složek. Hlavní náplní jsou testovací akce, zabezpečení tanečních párty, produkce informačních materiálů, školení, on-line prezentace, systém varování a fundraising. Rádi předávají nasbírané zkušenosti a znalosti institucím a organizacím, které o to projeví zájem. Pokouší se flexibilně přizpůsobit problematice podle aktuálního vývoje na taneční scéně.

Stálých členů má organizace Eve and Rave zhruba patnáct, externích pracovníků a sympatizantů okolo šedesáti, pracuje pro ni také mnoho dobrovolníků. V případě personálních nedostatků spolupracují s organizací Cam¹⁹. Podle slov jedné z členů Eve and Rave - Cornelia Stauffer má většina pracovníků aktivní zkušenosti s drogami. Vidí v tom plus pro jejich práci. Bohužel některé organizace s nimi však právě z těchto důvodů nechtějí spolupracovat.

Zaměření na taneční scénu je jednoznačné, ale i tady je diferenciací. Nina Seiler tvrdí, že Eve and Rave se nejvíce zaměřuje na Goa Trance scénu. Jedná se o příznivce taneční hudby které se říká *Goa Trance*. V Curychu je zastoupena především v klubech Spider, Galaxy, Dachkantine a Rotte Fabrik - svatostánku švýcarské Goa scény. Jedná se o kluby, které si udržují image alternativní scény a distancují se od mainstreamových tanečních stylů. Hlavní filosofií Eve and Rave je zkvalitňování párty-kultury. To podle nich znamená, že se o sebe scéna stará sama. Aktivity, které vznikají, jsou podněcovány clubbery samotnými, což je podle nich velmi inspirativní příklad občanské společnosti.

¹⁹ Organizace spadající pod ARUD

5.1.1 Aktivita Eve and Rave

Testingy

Pokud si chtějí zájemci nějakou legální nebo ilegální látku otestovat, jsou odebrány její vzorky, provedena analýza a posléze sděleny výsledky. Na rozdíl od organizace Streetwork zde zájemci nevyplňují žádný dotazník a poradenský pohovor je jen a pouze na vyžádání. V prostředí, ve kterém se pracovníci Eve and Rave pohybují, by to podle nich bylo chápáno jako prahový prvek, a to odmítají.

Prezentace na party

Eve and Rave zabezpečuje na parties klidové zóny - výše zmiňované Chill-Out-Spaces. A to jak na indoorových, tak na open-airových akcích. Zde se pokouší zajišťovat informace o drogách, seznamy sledovaných drog, informativní materiály o bezpečném sexu, kondomy a minerální vody. Pochopitelně je na žádost možný i osobní pohovor. Na party je k dispozici testování drog - laboratoř. Je důležité aktualizovat koncepci klidových zón na party a držet krok s trendy.

Produkce informačních materiálů

Výroba a spolupráce na různých materiálech se často realizuje ve spolupráci s jinými organizacemi nebo institucemi. Tématy jsou drogová kultura, konzumace a drogová politika. Materiály jsou pravidelně aktualizovány obsahem i formou a konfrontovány s nejaktuálnějším vývojem na scéně.

Další vzdělávání

Minimálně jednou ročně Eve and Rave pořádá kurz pro aktivní spolupracovníky. Dále organizuje individuální i skupinové školení pro záchranáře - sanitáře, pořadatele parties, majitele klubů i samotné návštěvníky parties na téma drogy a jejich bezpečné užívání. Organizace se účastní mezinárodních konferencí, schůzí, výstav a work-shopů na téma drogy.

Prezentace na internetu

Na internetu jsou prezentovány informace především pro konzumenty drog. Ve specializovaných rubrikách se pravidelně aktualizují nebezpečné substance (nejčastěji extáze) s místem výskytu, fotografií a popisem nežádoucího složení. Na internetu je dále popsáno několik praktických rad pro bezpečnější konzumaci.

Public relations a fundraising

Do této oblasti spadá spolupráce s tiskem, produkce informačních materiálů ke spolkové činnosti, nábor nových členů, příspěvková činnost a zajišťování sponzoringu.

Spolková činnost a administrativa

Slouží k zajištění vnitřní spolkové komunikace, péče o členy, příprava akcí, koordinace meetingů, vedení interního účetnictví a vedení záznamů o činnosti.

5.1.2 Služby poskytované po internetu

Jedná se o pravidelné aktualizace rizikových substancí na trhu (především extází). U každé rizikové látky - tablety je provedena detailní fotografie. Dále zde zájemci mohou najít název - logo, pod kterým je na černém trhu nabízena. Popřípadě je zde také uveden výrazný znak, který zpravidla odděluje extáze jednu od druhé. Znak je odvozen od různých výrobců - takzvaná firemní značka laboratoře nebo výrobku.

Jako další položka je zde uvedena barva. Musí být velmi detailní, aby byly dobře znatelné případné zvláštnosti - skvrny apod. Další informací jsou přesná váha, průměr a tloušťka tablety.

Nejdůležitější je rubrika obsah, kde jsou detailně popsány látky, které do MDMA nepatří a jsou nějakým způsobem rizikové. Uvádí se i datum výskytu a pochopitelně místo výskytu - město, jeho část, klub, párty, kde byla substance zachycena apod. Na závěr je zde možné nalézt závěrečné varování o možných vedlejších účincích. Uveden je i zdroj informací - např. Streetwork Zurich.²⁰

²⁰ Viz příloha č. 1

5.1.3 Testy v lékárnách - „Drugchecking“

Kvalita párty-drog kolísá a konzument bez testu jen těžko odliší „čisté drogy“ od těch nebezpečných. Cílem Eve and Rave není specializace na legální drogy, ale na ty nelegální, vyskytující se především na taneční scéně (LSD, extáze, kokain, speed apod.).

Eve and Rave proto propagovala také možnost testování drog v lékárnách. První experimentální testování probíhá každou sobotu v lékárně v Zolothurnu. Jedná se o pilotní testovací projekt. Kvůli nevoli konzervativní politické strany SFD²¹ však čelí neustálé kritice. Testy jsou schváleny Spolkovým úřadem pro zdraví - (BAG). Drogy jsou po testech zničeny. Test stojí 50 franků, pro studenty pak 25 franků. Test je proveden i v případě, že někdo nemá příslušný finanční obnos - prevence je přednější. Výsledky testů, které jsou realizovány spoluprací Eve and Rave s laboratoří v Burgdorfu a lékárnou, jsou v následujícím týdnu anonymně zveřejněny na internetových stránkách. Informace o nebezpečných látkách jsou poskytnuty také příslušným klubům a dalším organizátorům tanečních akcí.

Současná snaha je rozšířit tento model i do dalších švýcarských měst. Eve and Rave se pokouší činnost tohoto projektu rozšířit nejprve do Curychu. Zde je již vytipována lékárna, která je ochotna spolupracovat a kde by bylo možné tuto činnost praktikovat. Jednalo by se o testování extáze, kokainu, speedu, LSD, kofeinu a heroinu.

5.2 POLYMORFNÍ UŽÍVÁNÍ

Polymorfní užívání je oblast, které Eve and Rave připisují velký rizikový potenciál a z tohoto důvodu této problematice věnují v rámci preventivní činnosti zvýšenou pozornost. Efekt, který způsobuje požití dvou a více substancí dohromady, je velmi těžké odhadnout a popsat. Obvykle se nejedná o prostý součet účinků, ale spíše o

²¹ Stiftung für Demokratie

jejich násobení. Zvláště nebezpečné může být antagonistické působení látek - při požití substancí, jejichž účinky jsou protichůdné (např. již výše zmiňovaný *speedball* - kombinace kokainu a heroinu). Vždy se jedná o extrémní zátěž pro organismus.

5.2.1 Typy pro konzumenty²²

nejdříve odhalit účinek substance samotné, bez mixování s jinými
před konzumací druhé substance počkat, až opadne fáze nejsilnějšího účinku
substance první; pamatovat na to, že každá látka má dobu nejsilnějšího
účinku jinou

pít hodně nealkoholických nápojů - ledviny a játra jsou nadměrně zatíženy
mít na mysli, že alkohol obvykle mění účinky ostatních psycho-aktivních
substancí

nikdy se nesnažit oddálit nepříjemné doznívání účinků drogy (tzv. dojezdy)
nebo je zmírnit užíváním jiných psycho-aktivních substancí

informovat o užitých substancích přátele a známé

informovat se o vzájemných účincích užívaných léků s drogou

5.3 UKÁZKY PŘÍSTUPU EVE AND RAVE K JEDNOTLIVÝM TÉMATŮM

5.3.1 Zadržení

Nabytí, držení, přechovávání, dodání nebo výroba většiny psycho-aktivních látek, stejně tak jako jejich propagace, je trestné. Zakoupení ilegálních látek, vlastnictví nebo konzumace (a to i v malých dávkách) může způsobit zájem policie.

Při osobní prohlídce postačí, když dotyčný nahlásí své jméno, datum narození, bydliště a povolání. Není třeba nahlašovat data týkající se práce, příjmu nebo případného předchozího zadržení.

Bez identifikačního průkazu může být podezřelá osoba zadržena na dobu 24 hodin. Při zadržení má nárok na odepření výpovědi, při výslechu jí pak vzniká nárok na přítomnost advokáta. Při zadržení musí policie podezřelého vždy seznámit s důvodem zatčení.

²² Více viz příloha č. 2

5.3.2 Kampaň „Dont drug and drive“

Vychází z faktu, že při požití psycho-aktivních látek je výrazně omezena způsobilost k řízení. Psycho-aktivní látky ovlivňují reakce a vnímání na delší dobu, než si člověk uvědomuje. Kampaň nabádá uživatele drog k využití jiných forem dopravy nebo, pokud se přece jen rozhodnou řídit, k vyhýbání se frekventovaným komunikacím.

Od 1.ledna 2005 platí nulová tolerance následujících látek za volantem - cannabis, heroin/morfin, kokain, amfetamin, MDMA a další deriváty amfetaminu - více ve výňatku zákona o narkotikách.

5.3.3 Přístupy Safer Use

Dobře se informovat, dobře plánovat, nechat si čas na ujasnění vlastních zkušeností.

Konzumovat drogy pouze ve stavu psychické vyrovnanosti.

Vybrat si okolní prostředí při plném vědomí.

Počítat s tím, že nejsilnější účinek drogy se může dostavit až po delší době.

Konzumovat raději méně než více. Nebezpečí dávky závisí na tělesné hmotnosti, na funkčním nastavení organismu a také na kvalitě drogy. Přesné udání dávky bez předchozí analýzy není možné.

Naplánovat si prostor na odpočinek (chillout zóny). Po intoxikaci je důležitý klid a relaxace.

Počítat s tím, že s velkým dávkováním, mixováním látek a častou konzumací jsou spojeny nepříjemné a silné dojezdy.

Mít na mysli, že množství a frekvence konzumace je přímo úměrné stupni a trvalosti poškození.

Neostýchat se požádat o pomoc odborníky v případě jakýchkoli potíží.

Na těchto několika demonstrativních příkladech je patrný styl prezentace dané problematiky. Eve and Rave předkládají informace ve velmi praktické rovině a bez jakéhokoliv moralizování. (*Eve-Rave Schweiz - online*)

6. ZOKL 2

6.1 POPIS POLIKLINIKY ZOKL 2

Poliklinika Zokl 2 je zdravotnické zařízení, které spadá pod *ARUD*. Cílem *ARUD* je zajistit drogově závislým přežití, udržení jejich společenského statusu a rozšíření možností dalšího rozvoje. Zokl 2 klade důraz především na terapii a Harm reduction.

Hlavním cílem ZOKL 2 jsou tyto okruhy činností:

- poskytnutí zdravotní péče
- vydávání substitučních látek a heroinu terapie
- pomoc v běžných životních situacích (sociálně-právní poradenství apod.)
- Harm Reduction
- Vydávání substitučních látek a heroinu (jakož i převedení pacienta na způsob co nejméně rizikového užívání heroinu)

Chápání závislostí v tomto zařízení je velmi progresivní. Nesetkáme se zde s názorem (mezi laickou veřejností v ČR tolik rozšířeným), že závislost je zaviněna pouze vlastním přičiněním a že její ukončení je pouhou otázkou charakteru a silné vůle. Své zastánce zde nenachází ani koncept rychlého průběhu léčby a jejího krátkého trvání, tolik rozšířený v devadesátých letech. Za hlavní cíl léčby není považována abstinence.

Závislost je zde chápána jako chronické onemocnění, které vyžaduje dlouhodobou léčbu. Jako příčiny tohoto onemocnění jsou uváděna např. psychická traumata, psychické poruchy nebo vrozené predispozice. „*Všeobecně se předpokládá, že etiologie drogové závislosti je komplexní vývojový jev s mnoha určujícími faktory. Nejen že existují mnohé enviromentální a biologické cesty k drogové závislosti, ale zdá se, že existuje i značná variabilita v projevech drogové závislosti a mezi jednotlivými závislými osobami.*“ (Frederik Rotgers a kol., 1999, str.102). Zbavení se závislosti a následná abstinence je dokumentována u jednoho až dvou procent závislých ročně.

²³ The Association for risk Reducing in Use of Drugs (Asociace pro redukci rizika při užívání drog)

6.2 HISTORIE, CÍL A ÚČEL

Poliklinika Zokl 2 byla vybudována v roce 1993 v rámci projektu týkajícího se lékařsky kontrolovaného (předepisovaného) užívání omamných látek *PROVE*²⁴, v rámci provádění léčby s podporou heroinu. Primárně měly být osloveny pouze ženy a jejich partneři. Od roku 1998 mohou být přijímáni také muži bez partnerek. Tento projekt byl míněn jako pokus o léčebný doplněk pro drogově závislé, u nichž nebylo dosaženo uspokojivého výsledku do té doby vyzkoušenými a používanými léčebnými metodami. Veškerá činnost je vědecky hodnocena v průběhu celé existence zařízení. Na základě zjištěných výsledků vypracovala spolková rada rychlé rozhodnutí (dále jen *dB*), jež bylo rozhodnutím curyšských radních uvedeno v platnost 9.10.1998.

dB rozhodnutí umožňuje provádět lékařský předpis heroinu nejdéle do roku 2009. Detaily jsou popsány ve "Výnosu o lékařském předpisu heroinu" z 8.3.1999. Na základě několika veřejných hlasování (referend) o heroinovém programu Švýcaři jasně odsouhlasili další působení heroinového programu. Jako hlavní cíl si program vytyčil především zabezpečení adekvátní lékařské péče a psychosociální podpory přijatých pacientů. Speciální snahou Zokl 2 byla realizace podpory pro drogově závislé bez rozdílu pohlaví, ale přece jen lehce zacílené na ženy.

6.2.1 Personální obsazení

Zaměstnanci polikliniky jsou psychiatři, praktický lékař, internista, tým psychologů a sociální pracovník. Na vydávání substancí se podílí odborný ošetřující personál, zdravotní sestry, zdravotní bratři a studenti medicíny.

6.2.2 Cílová skupina

Cílovou skupinou se stávají lidé s těžkou závislostní poruchou a osoby, u nichž ztroskotaly jiné formy léčby. Pacientům je nabízena psychiatrická a psychoterapeutická podpora. Stejně tak i klasické medicínské ošetření a pomoc v oblasti sociálně-právního

²⁴ Projekt zur Verschreibung von Betaungsmittel - projekt na předepisování omamných látek

poradenství.

6.2.3 Financování

Poliklinika ZOKL 2 funguje a je také financována jako privátní zařízení v rámci ARUD. Náklady na ošetření jsou u většiny pacientů hrazeny nemocenskou pojišťovnou a z části úřadem sociální péče.

6.2.4 Kapacita

Počet pacientů - uživatelů heroínu je omezen na 130. Snaha je vyvážit počet mezi muži a ženami. Dodatečně jsou k dispozici místa pro čistě metadonový program.

6.3 KONCEPT

Pacientům je předepisován heroín, jako podpůrný prostředek při léčbě. Drogově závislí jsou zařazeni do systému zdravotní péče. Do popředí je stavěna zdravotní péče, která má udržet pacienta při životě. Ta zahrnuje především minimalizaci poškození - Harm Reduction a vypracování kontrolovaného, minimálně poškozujícího programu konzumace drogy. Tělesný a psychický stav se dle potřeby stabilizuje a zlepšuje vhodnou péčí. Pomoc v sociální oblasti zajišťují sociální pracovníci.

6.3.1 Cílové skupiny a nabídky

Poliklinika Zokl 2 se zaměřuje na osoby drogově závislé, které trpí dekompenzovaným užíváním drog a u kterých jiné formy léčení selhaly nebo jim jejich zdravotní stav jiné formy léčby neumožňuje. Podmínky přijetí do heroínového programu jsou:

- minimální dvouletá těžká závislost na heroínu

- minimálně dva nezdařilé terapeutické pokusy o léčbu
- věk minimálně 18 let
- nedostatky (deficity) v oblasti somatické, psychické nebo sociální

Oblasti pomoci:

1. oblast závislostí:

substituce užívání drog, konzumní chování, závislostní a jiné rizikové chování - delikvence, prostituce apod.

2. oblast sociální:

příjem, obtížná finanční situace (dluhy aj.), nemocenská, bydlení, práce, skladba dne - volný čas, orgány spravedlnosti

3. oblast psychická:

aktuální psychické rozpoložení, psychické poruchy, krize, sebevraždy, rizikové chování, rezervní zdroje a výchovný potenciál

4. oblast tělesná:

celkový zdravotní stav, prevence/profylaxe, různá akutní a chronická onemocnění, HIV, hepatitida atd.

6.3.2 Organizace polikliniky

Poliklinika se dělí na sektory - sektor substitučního předepisování a předávání látek, sektor terapie, sektor sociální práce a administrativy. Zokl 2 je organizován tak, aby byla zaručena interdisciplinární spolupráce mezi jednotlivými odděleními ve prospěch pacienta. Na všech odděleních jsou zaměstnaní odborně vyškolení pracovníci. Poliklinika udržuje a podporuje spolupráci s jinými institucemi, které se zabývají pomocí drogově závislým, s justicí, jakož i s veřejnými sociálními institucemi.

6.3.3 Cíle ošetření

1. Minimalizace rizik:

- umožnit přežití
- zlepšit zdravotní stav
- rozvíjet kontrolovanou, pokud možno co nejméně škodlivou konzumaci

2. Všeobecné

- průběžně tematizovat problematiku drogových závislostí
- zlepšit celkovou kvalitu života (oblast psychická, fyzická, sociální)

3. Abstinence

- Je chápána pouze jako jedna z možností, ne každý je schopen ji dosáhnout

6.3.4 Individuální a cíleně orientovaný léčebný koncept

Nabídka léčby je individuálně přizpůsobena každému pacientovi. V případě problémového postoje daného jednotlivými životními okolnostmi, jsou uváženy možnosti v návaznosti na aktuální stav a nejnovější trendy.

Tento postup umožňuje další plánování individuální léčby. Na individuální přístup je zde kladen velký důraz. Společně s pacientem je sestaven léčebný plán. Jsou stanoveny realizovatelné cíle a popsány jednotlivé kroky k jejich dosažení. Individuální léčebný plán je pravidelně kontrolován a aktualizován vždy vzhledem k novým okolnostem léčby. Důležitým úkolem je neustálý kontakt s pacientem. Pacient musí být stále informován a instruován v otázkách konzumu a závislostního chování.

6.3.5 Systém osobního vztahu

Každý pacient má svého garanta, se kterým se pokouší o vybudování odpovídajícího terapeutického vztahu. Cílová dohoda, plánování i její změny, průběžné vyhodnocování péče je vedeno spolu s pacientem prostřednictvím této styčné osoby. Garant iniciuje, koordinuje nebo deleguje specifické úkoly na interdisciplinární tým

nebo na externí místa. V krizových situacích stojí styčná osoba v popředí, provází pacienta a stará se o něj.

6.4 LÉČEBNÉ METODY A TERAPIE

Poliklinika ZOKL 2 je zařízení, které se o pacienta stará globálně. Spolupracovníci každého jednotlivého oddělení zauímají společný a zodpovědný postoj vůči pacientkám a pacientům s ohledem na cíle instituce a na jejich konkrétní provedení.

Při stanovení léčby stojí v popředí především péče o přežití a co nejméně rizikové zacházení s drogami. Terapeutické pohovory s pacientem se uskutečňují v různé frekvenci podle potřeby pacienta (s ohledem na jeho motivaci). V krizových obdobích se často musejí realizovat v kratších intervalech. Obsah a cíl rozhovoru jsou stanoveny zásadně individuálním léčebným plánem. Vedle individuální terapie se využívá i terapie skupinová.

Samotný prostor - pracoviště je pokládán rovněž za účinný faktor. Lokalita, pobyt v čekárně, kontakt s pracovníky u přepážky výdeje, kontakt se styčnými osobami i s ostatními pracovníky a uživateli (pacienty) mají kladný vliv na terapeutický proces a poskytují prostor pro zkušenost, v němž je možný konstruktivní náhled vlastní osoby na okolní prostředí a získání motivace pro další léčbu.

6.4.1 Substituční léčba

Důležitou náplní polikliniky je počítačem řízený výdej heroinu, metadonu a buprenorfinu.

Pacientovi je nabídnuta jiná (diversifikovaná) substance, v níž je obsažena namísto ilegálních opiátů lékařsky předepsaná látka, legální heroin. Toto ošetření výrazně přispívá k co nejméně rizikovému zacházení s drogami a pomáhá tak pacientům přežít. Dochází k omezení somatických potíží, psychických komplikací a následných psychosociálních škod. Vedle náhrady heroinu se používají také opiátové substituce - morfium, methadon, buprenorfin, a to buď jako samostatné substance, nebo v kombinacích. Výběr a aplikace různých substancí se uskutečňuje na základě

individuální klinické indikace.

Pacienti přicházejí jednou až třikrát denně. V místnostech k tomu určených mají možnost kontrolovaného konzumu. Aplikace se provádí pod dozorem specialistů a za dodržení hygienických podmínek. Lékař pacientovi nesmí dávku sám aplikovat, ale může doporučit postup a oblast na těle (při intravenózní aplikaci), která se mu zdá vhodná vzhledem ke stavu pacienta. Následně probíhá odevzdání použitých injekčních stříkaček do kontejnerů - též pod dohledem. Heroin je možno užívat i orálně, v rámci Harm Reduction. Je žádoucí naučit pacienta jinému stylu užívání, než je užívání intravenózní. Po aplikaci mohou pacienti využít odpočinkovou - relaxační část polikliniky.

Veškeré předepsané látky a maximální dávky jsou stanoveny lékařem a následně projednávány s pacientem. Předání se uskutečňuje prostřednictvím

*CDDD*²⁶, což

pacientům umožňuje rozdělit si počet dávek na den, jakožto i určit styl užití jednotlivých dávek během stanovené lhůty.

6.4.2 Psychologická pomoc

V centru psychoterapeutického zájmu v Zokl 2 je zlepšení psychického stavu, vybudování osobních zdrojů, porozumění vlastnímu závislostnímu chování, jakož i vytvoření jiných forem zacházení s vlastní závislostí. Na jedné straně jsou sledovány dlouhodobě vytčené cíle, na druhé straně jsou včas zachyceny a ošetřeny krátkodobě vznikající rizikové situace a akutní potřeby. Jakmile je dosaženo celkové stabilizace pacienta, je jeho možnost začít abstinovat výrazně větší.

Vedle psychoterapeutických podpůrných rozhovorů, jakož i rozhovorů orientovaných na motivaci, je důležitá také psychofarmakologická terapie. Vzhledem k tomu, že se kromě závislostí na drogách vyskytují u pacientů i jiná - psychická poškození, klade se velký důraz na stanovení celkové psychické diagnózy prostřednictvím psychodiagnostické klasifikace a jejího následného adekvátního léčení.

²⁵ Podání tablety

²⁶ Počítačem řízený diversifikovaný přepis a předání léků

Mezi častou komorbiditu u pacientů patří:

- 58% poruchy osobnosti
- 55% afektivní poruchy
- 26% úzkostné poruchy

6.4.3 Péče o zdravotní stav

Cílem somatické péče je udržení a zlepšení tělesného zdraví pacientů. Pro mnohé pacienty jsou poskytovány služby praktického lékaře. Důležitým faktorem je léčba infekčních nemocí, obzvláště kožních infekcí, HIV, hepatitidy typu B a C. Kromě toho je ženám poskytována možnost gynekologického vyšetření a péče. Dále se klade důraz na prevenci - např. hygiena při intravenózním užívání heroinu, očkování, podávání informací o různých přenosech infekčního onemocnění - osvěta, výdej prezervativů apod.

U každého pacienta se při přijetí provede vstupní vyšetření. Poté následují každoroční vyšetření, jejichž rozsah je různý podle zdravotního stavu pacienta. Termíny jsou konzultovány vždy individuálně. Pacienti, kteří v důsledku svého psychického stavu nejsou schopni si sjednat termín, jsou dle potřeby aktivně oslovováni.

6.4.4 Pomoc v sociální oblasti

Hlavní snaha je zajištění základního sociálního zaopatření. Podle problémové zdrojové analýzy (*resource*) je stanoven individuální cíl. Mezi tři nejdůležitější oblasti patří: legální zajištění existence (existenční jistota), zdravotního pojištění, přístřeší - respektive pravidelného, uspořádaného bydliště. Dále je poskytováno poradenství a podpora v následujících oblastech: bytová situace, finanční otázky (pokuty, dluhy), úřední korespondence, styk s úřady, sociální dávky, zaměstnání a práce, struktura dne a volný čas.

6.5 VYHODNOCENÍ A ZÁRUKA KVALITY

Ve spolupráci s vyhodnocovacím a výzkumným odborem ARUD Curych kontroluje Zokl 2 svou činnost podle vědeckých stanovisek, přizpůsobuje své výkony nejnovějším poznatkům a přispívá k tomu, aby nové metody byly uplatněny v praktickém provedení. U jednotlivých pacientů se přistupuje k pravidelné kontrole stanovených cílů a efektivity metod použitých při terapii. Zaměstnanci a zaměstnankyně udržují své znalosti na aktuální úrovni prostřednictvím interního i externího vzdělávání. Interní a externí kontroly, další vzdělávání a supervize mají za cíl neustále zlepšovat kvalitu léčby pacientů.

Ukazatelé snížení závislostí a kriminální činnosti:

- ukazatelé konzumu heroinu
- ukazatelé konzumu kokainu
- obchod s drogami
- majetkové delikty - krádeže v obchodech, loupeže, vloupání

Využití HeGeBe:

- Zlepšení zdravotního stavu pacienta a sociální integrace
- Zřetelný úbytek kriminality
- Přejít na jinou formu terapie - výstup
- Hospodářský užitek

Spolupráce:

- úzká spolupráce s poliklinikou Zokl 1²⁷
- zájmová společenství privátních drogových organizací
- jiné instituce, které nabízejí heroinové programy
- institut pro výzkum drogových závislostí
- BAG - spolkový úřad pro zdraví

(ARUD Zürich, online)

(na základě ústního sdělení Andrého Kormanna, Zürich, 2006)

²⁷ Starší dceřinná instituce

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se pokusil nastínit několik inovativních postupů v prevenci a léčbě drogových závislostí. Jsou to metody a postupy, které v České republice zatím nejsou uvedeny do praxe a obávám se, že současné politické klima by takovýmto přístupům nebylo příliš nakloněno.

Oblast heroinové substituce je hudba vzdálené budoucnosti. Společnost musí být ochotna nahlížet na lidi trpící syndromem závislosti z jiného úhlu pohledu. Odklon od intravenózního užívání drog je celoevropským trendem, ale přesto bychom neměli usnout na vavřínech. Trend je bohužel takový, že do této oblasti začínají více pronikat skupiny lidí, především z rómského etnika, a také cizinci, kteří ještě před pár lety o tyto látky nejevily zájem.

Jako velmi naléhavý vidím problém zřízení tzv. šlehárny, kde bude mít intravenózní uživatel drog možnost bez stresu aplikovat substanci a následně mu bude poskytnut minimální servis - výměna sterilního injekčního náčiní, dezinfekce, sběr a likvidace použitého náčiní. To vše za přítomnosti proškoleného personálu, který by v případě předávkování zajistil možnost intervence (Kalina, 2001).

Testování tanečních drog není v České Republice úplně novum. Občansko prospěšná společnost *Drop In* již u nás praktikovala podobný model, se kterým pracuje švýcarská organizace Streetwork. Její pracovníci objížděli festivaly a parties, kde kromě zdravotního a sociálního poradenství poskytovali také informace o službách a nabídce dalších programů. Dále prováděli testování tabletek extáze za účelem zjištění přítomnosti nežádoucích psychoaktivních látek. Jednalo se o práci s tzv. Marquisovým činidlem (viz příloha 3).

Pracovníci Drop-Inu festivaly objíždějí dodnes, ale jejich činnost se omezila pouze na letní akce a bohužel také přestali poskytovat testy extází. Už přes dva roky neproběhla žádná testovací akce.

Přestože cena za litr Marquisova činidla se pohybuje pouze okolo dvou set korun, organizaci nebylo doporučeno, aby v této činnosti pokračovala. Peníze, které získali od státu nesměly být na tyto aktivity používány. Při kontaktování majitelů klubů docházelo k častým odmítnutím spolupráce, s odůvodněním, že nechtějí mít problémy

s policií. Tím, že by preventisty do klubů otevřeně pustili, by vlastně potvrdili, že v klubu drogy jsou, což si žádný z majitelů netroufal veřejně přiznat.

Sporným momentem se také stal okamžik převzetí extáze od preventisty, který předal vzorek zpět k uživateli. Více méně je tento akt považován za drogovou distribuci. To je ovšem z reálného pohledu absolutní nesmysl.

Ovšem ignorovat realitu nelze do nekonečna. Klubová a taneční scéna u nás vyžaduje výraznou proměnu. Na prvním místě je pro majitele klubů zatím pouze zisk a ne komfort návštěvníků. Alkohol, u nás droga číslo jedna, není v povědomí většiny vnímána jako výrazné nebezpečí pro mládež. V českém klubu není výjimkou, aby nezletilému prodali alkohol a cigarety.

Citlivější přístup k osobám se závislostním syndromem považují za primární problém. Na tyto osoby by nemělo být nahlíženo jako na zločince, ale jako na někoho, kdo má zdravotní a sociální potíže a vyžaduje odbornou péči.

V úvodu jsem uvedl, že drogy se užívaly, užívají a užívat budou. Domnívám se, že úkol prevence je vychovávat lidi poučené a zodpovědné za všechny své skutky a minimalizovat rizika z tohoto vyplývající. A to rizika jak pro jednotlivce, tak pro i pro celou společnost.

Seznam Literatury

ARUD Zürich (online), (cit. 18. listopadu 2007). Dostupné na WWW: <http://www.arud.ch/uberuns/index.htm>

ARUD Zürich (online), (cit. 10. května 2006). Dostupné na WWW: <http://www.arud.ch/zokl2/details.htm>

BÜSCHELLI, A., ústní sdělení, (zaměstnanec Streetwork Zürich, Wasserwerkstrasse 17, 8006 Zürich) dne 18.5. 2006

CASANOVA, R., HERZIG, M., LIPS, G., SPANTLI, H., TRIET, H., WINNEWISSER, E.: *Drogenpolitik Stadt Zürich*, Zürich: Drogendelegations des Stadtrates von Zürich Amthaus 1, 2001. CH -8021

Drogy a televize - mezinárodní konference Třeboň 2. - 5. 5. 2007. Corona Communications, 2007. ISBN 978-80-903954-1-1

Drop In o.p.s. (online). (cit. 7. listopadu 2007). Dostupné na WWW: <http://www.dropin.cz/xtc.shtml>

Eve-Rave Schweiz (online)., (cit. 2. října 2007). Dostupné na WWW: <http://www.eve-rave.ch/content/view/17/33/>

Seznam literatury

Eve-Rave Schweiz (online)., (cit. 2. října 2007). Dostupné na WWW: <http://www.eve-rave.ch/content/view/41/57/>

Eve-Rave Schweiz (online)., (cit. 2. října 2007). Dostupné na WWW: <http://http://www.eve-rave.ch/content/view/51/62/>

Eve-Rave Schweiz (online)., (cit. 2. října 2007). Dostupné na WWW: <http://http://www.eve-rave.ch/content/view/53/63/>

Eve-Rave Schweiz (online)., (cit. 2. října 2007). Dostupné na WWW: <http://http://www.eve-rave.ch/content/view/33/96/>

Eve-Rave Schweiz (online)., (cit. 2. října 2007). Dostupné na WWW: <http://www.eve-rave.ch/content/blogcategory/18/61/>

Eve-Rave Schweiz (online)., (cit. 2. října 2007). Dostupné na WWW: <http://http://http://www.eve-rave.ch/content/view/57/67/>

Jahresbericht 2003, Suchtpraeventionsstelle der Stadt Zürich, Suchtpraeventionsstelle der Stadt Zürich, 2003

KALINA, K. A KOL.: *Mezioborový glosář pojmů z oblasti drog a drogových závislostí.* Praha: Filia Nova, 2001. ISBN 80-238-8014-4

KORMANN, A., ústní sdělení, (**zaměstnanec Zokl2**, Stampfenbachstrasse **106, 8006** Zürich) dne **16.5.2006**

KOSTKA, R., ústního sdělení, (zaměstnanec Suchtpraeventionsstelle der Stadt Zürich, Röntgenstrasse 44, 8005 Zürich) dne 10.3.2006, 17.3.2006, 5.4.2006, 21.4.2006, 11.5.2006

LEJČKOVÁ, P., MRAVČÍK, V., RADIMECKÝ, J.: *Srovnání užívání drog a jejich dopadů v krajích České republiky v roce 2002: Situační analýza v širším demografickém a socioekonomickém kontextu.* Praha: Úřad vlády ČR, 2004. ISBN 80-86734-14-5

MATOUŠEK, O. A KOL.: *Základy sociální práce.* Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ A.: *Mládež a delikvence.* Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X

NEŠPOR, K.: *Návykové chování a závislost.* Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6

PÁLENÍČEK, T., KUBŮ, P., MRAVČÍK, V.: *Nové syntetické drogy - Charakteristika a hlavní rizika.* Praha: Úřad vlády ČR, **2004.** ISBN **80-86734-26-9**

ROTGERS, F. A KOL.: *Léčba drogových závislostí.* Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-836-9

STAUFFER, C., ústní sdělení, (spolupracovnice Eve and Rave, dne 11.4.2006)

VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pomáhající profese.* Praha: Portál, 2004. ISBN 80-903598-0-9

WINNEWISSER, E.: "Prävention Sucht Perspektiven." *Infoblat*, 2005, č. 11, s. 1

Seznam příloh

Příloha č. 1. - Ukázka internetové prezentace

Příloha č.2 - Nebezpečné kombinace substancí a jejich důsledky

Příloha č. 3. - Marquisovo činidlo

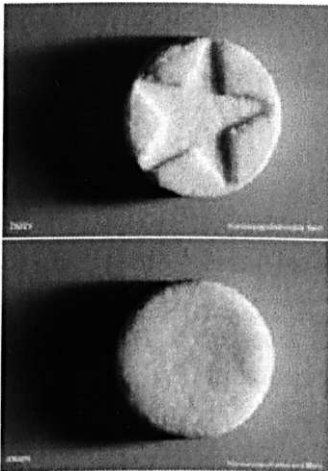
Příloha č. 1. - Ukázka internetové prezentace

>4ň

Vorsicht, diese Pille enthält Buflomedil (QuellerStreetwork)

Logo:	Playstation
Farbe:	blau
Gewicht:	218,0 mg
Durchmesser:	7,8 mm
Dicke:	4,2 mm
Inhalt:	Buflomedil (nicht quantifiziert)
Datum:	11. August 07
Ort:	Zürich

Logo: Pentagramm
Farbe: weiss
Gewicht: 210,7mg
Durchmesser: 7,9 mm
Dicke: 4,3 mm
Inhalt: Buflomedil (nicht quantifiziert)
Datum: 11. August 07
Ort: Zürich

Příloha č.2 - Nebezpečné kombinace substancí a jejich důsledky

substance	časté kombinace	fyziologické projevy	projevy při předávkování
EXTÁZE	speed, kokain, metamphetamin, CAT	extrémní koncentrace serotoninu a dopaminu v mozku	zvýšená pravděpodobnost poškození mozku, depresivní ladění, silná zátěž pro srdce a oběhový systém
EBEZEXTAZE	LSD and houby	extrémní koncentrace serotoninu a dopaminu v mozku	zvýšení tělesné teploty, přehřátí organismu, silné halucinace, strach -fobie, stihoman
EXTÁZE	antidepresiva, MAO Hemmer	extrémní koncentrace serotoninu a dopaminu v mozku	křeče, riziko epileptického záchvatu, oběhový kolaps
EXTÁZE KOKAIN SPEED	alkohol	silná aktivace organismu	silné odvodnění - pocení, vzrůst of teploty, přehřátí, agresivní chování, velmi nebezpečné při řízení dopravních prostředků, alkoholová intoxikace se zvyšuje
KOKAIN	speed, CAT, metamfetamin	extrémní koncentrace dopaminu v mozku	silná zátěž pro kardiovaskulární systém, snížení dechu
KOKAIN	Mao Hemmer	strong blood pressure rise	silná zátěž pro kardiovaskulární systém
GHB	alkohol, benzodiazepine ketamin	zintenzivňující efekt	nausea, zvracení, mdloby, dechová deprese vedoucí až k zástavě dechu
OPIÁTY (HEROIN, OPIUM)	alkohol, ketamin, benzodiazepin	zintenzivňující efekt	mdloby, dechová deprese, zástava dechu
POPPERS - PLYNY	extáze, marihuana, viagra	Zrychlení srdeční činnosti	hrozba vysokého krevního tlaku vedoucímu až k srdečnímu infarktu
EFEDRIN	kofein, Mao Hemmer	zintenzivňující efekt, zrychlení srdeční činnosti	hrozba vysokého krevního tlaku vedoucímu až k srdečnímu infarktu
MARIHUANA	alkohol, speed, extáze	zintenzivňující efekt, zrychlení srdeční činnosti	nevolnost, zvracení, systémový kolaps
MARIHUANA	halucinogeny	zintenzivňující efekt	zvýšené nebezpečí výskytu psychóz

Příloha č. 3. - Marquisovo činidlo

Provedení testu je jednoduché: k části rozdrcené tabletky na skleněné destičce se přidá jedna kapka činidla a během 10 - 15 vteřin se objeví barevné změny v závislosti na složení prášku. Po skončení testu se destička důkladně omyje proudem vody a před dalším použitím se vysuší.

Marquisův test není selektivní, to znamená, že pozitivní reakci dává celá skupina látek a nelze na jeho základě říci, o jakou látku se jedná. Dále není kvantitativní, tedy nevypovídá nic o tom, jaká koncentrace těchto aktivních látek ve vzorkuje. Test se tradičně používá k průkazu přítomnosti opiátů a heroínu.

Základní barevné změny mohou být popsány následujícím způsobem:

Žádná barevná změna nenastala. Vzorek neobsahuje v pozorovatelném množství MDMA(extáze), MDE, MDA, 2C-B, DOM, DOB, DXM, methamfetamin nebo amfetamin.

Velice temně rudá nebo černá barva. Vzorek obsahuje buď látky typu extáze (MDMA, MDEA nebo MDA), DXM nebo opiáty. Na základě doby, která je potřeba na změnu barvy až do černé, lze odlišit DXM a látky typu extáze.

Temně šedá. DXM nejprve emituje malé množství kouře a testovaný vzorek zčerná za 5 - 10 vteřin. Látky typu extáze emitují méně kouře než DXM a změna barvy na černou nastává prakticky okamžitě.

Žlutá nebo zelená barva. Indikace přítomnosti 2C-B, DOM nebo DOB.

Zářivě oranžová. Indikace přítomnosti methamfetaminu nebo amfetaminu.

Jiná barva. Tableta neobsahuje žádnou z výše uvedených sloučenin, ale jistě obsahuje nějaké zatím neznámé, ale pravděpodobně nebezpečné látky. „ (www.dropin.cz/xtc.shtml)